

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Bc. Tomáš Veselý

Náhrada škody podle Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Dobiáš, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum uzavření rukopisu: 9. 11. 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití pramenů a literatury v ní řádně citovaných. Práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

Bc. Tomáš Veselý

Poděkování

Děkuji celé své rodině za podporu, které se mi dostávalo během celého studia.

Děkuji JUDr. Petru Dobiášovi, Ph.D., za odborné vedení práce a poskytnuté konzultace.

Abstrakt:

V posledních dekáдах byl zaznamenán strmý vzestup mezinárodního obchodu se zbožím. Ve snaze o harmonizaci právního prostředí regulujícího tuto oblast byly učiněny pokusy o unifikaci mezinárodního obchodního práva. V oblasti obchodu se zbožím bylo přijato několik dokumentů. Mezi ně patří (neúspěšná) Úmluva o jednotném právu mezinárodního prodeje zboží, vzorové dokumenty, tj. Zásady UNIDROIT mezinárodních obchodních smluv a Zásady evropského smluvního práva, a především Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (Úmluva).

Tato diplomová práce má za cíl probádat jeden druh náhrady za nesplnění smlouvy podle Úmluvy, konkrétně ustanovení o náhradě škody. Do hloubky budou analyzovány články 74, 77, 79 a 80.

V první části bude věnován detailnější komentář ke dvěma předpokladům odpovědnosti za škodu, tj. příčinné souvislosti a předvídatelnosti. Popíší zde několik teorií faktické a právní kauzality. Poté bude ukázáno, proč je spravedlivé a užitečné, že Úmluva obsahuje ustanovení k omezení odpovědnosti na předvídatelnou ztrátu a jakým způsobem se stanovuje předvídatelnost.

Poté se přesuneme k dalšímu způsobu omezení náhrady škody – pravidlu zmírňování škody. Bude ukázáno, proč je v nejlepším zájmu poškozené strany nečekat, až dojde ke ztrátě, ale svým aktivním přístupem se snažit zamezit hrozící ztrátě.

Druhá část této diplomové práce bude věnována vyloučení odpovědnosti za škodu. Začnu ustanoveními aplikovatelnými v situacích, kdy nastaly nepředvídatelné, neodvratitelné a nepřekonatelné překážky plnění, známé v různých právních systémech jako vyšší moc, *force majeure*, *caso fortuito* atd.

Nakonec bude podán výklad k (možná) očividnému pravidlu, že nikdo nesmí těžit z vlastního pochybení a ukázáno, že nebude přiznána náhrada škody za nesplnění závazku, pokud toto nesplnění je způsobeno poškozenou stranou.

Klíčová slova: Vídeňská úmluva, odpovědnost za škodu, kauzalita, předvídatelnost, zmenšení ztráty, vyloučení odpovědnosti

Damages under United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods

Abstract:

The recent decades have seen a steady growth of international trade of goods. In order to harmonize the legal environment concerning this materia, attempts for unification of international sales law have been made. In the field of sales of goods, several international instruments have been adopted. These include the (unsuccessful) Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods, the model laws, i.e. the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract Law, and, most notably, the UN Convention on Contracts for the International Sales of Goods (CISG).

This master's thesis aims to explore one type of remedies for non-performance under the CISG, namely provisions on damages. In a great detail, articles 74, 77, 79 and 80 will be analysed.

First, a detailed commentary on two major prerequisites for liability for damages, i.e. causation and foreseeability, will be given. The various factual and legal causation theories will be described. Then it will be demonstrated why it is just and useful that the CISG contains a provision for limiting liability to foreseeable loss and how foreseeability is measured. Then we will move to another method of limiting damages – mitigation rule. It will be shown why it is in the aggrieved party's best interest not to sit and wait for loss to come and rather be active and try to prevent the possible loss.

Next, a great portion of this master's thesis will be dedicated to exemption from liability for damages. We will start with provisions governing situations where unpredictable, unavoidable and insurmountable impediments to performance, known in the various legal systems as *act of God*, *force majeure*, *caso fortuito* etc., have occurred.

Finally, a commentary will be given on the perhaps self-evident rule that nobody may benefit from his own misconduct and how damages will not be awarded if the breaching party's failure to fulfil his obligations is due to an act or omission of the aggrieved party.

Keywords: CISG, liability for damages, causation, foreseeability, mitigation of loss, exemption from liability

Obsah

Úvod	8
1. Předpoklady odpovědnosti za škodu	10
1.1 Příčinná souvislost	11
1.1.1 Faktická kauzalita	12
1.1.2 Právní kauzalita	13
1.2 Předvídatelnost	14
1.2.1 Historie a účel ustanovení o předvídatelnosti	15
1.2.2 Rozhodný okamžik předvídatelnosti	16
1.2.3 Předvídatelnost druhu nebo výše?	16
1.2.4 Test předvídatelnosti	19
1.3 Povinnost zmenšení ztráty	21
2. Vyloučení odpovědnosti za škodu	26
2.1 Nesplnění bylo nesplněno překážkou	26
2.2 která nezávisela na vůli neplnící strany (byla mimo její kontrolu)	28
2.3 ohledně které nebylo možno rozumně očekávat, že by s ní strana počítala v době uzavření smlouvy	30
2.4 ohledně které nebylo možné rozumně očekávat, že by jí nebo její důsledky odvrátila nebo překonala	32
2.5 Obsahuje Úmluva klauzuli <i>hardsip</i> ?	33
2.6 Vyloučení odpovědnosti v případech, kdy plněním závazku nebo jeho části byla pověřena třetí osoba	39
2.7 Další předpoklady vyloučení odpovědnosti podle článku 79 Úmluvy	43
2.8 Nesplnění smluvní povinnosti způsobené protistranou	45
3. Závěr	50
Seznam judikatury	51
Seznam literatury	57

Seznam zkratek

CIETAC: China International Economic and Trade Arbitration Commission - Čínská mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod

ULIS: Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods – Úmluva o jednotném právu mezinárodní koupě zboží

PECL: Principles of European Contract Law – Zásady evropského smluvního práva

SDR: Special Drawing Rights – zvláštní práva čerpání

SRN: Spolková republika Německo

ULIS: Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods – Úmluva o jednotnému právu mezinárodní koupě zboží

UNIDROIT: Institut international pour l'unification du droit privé – Mezinárodní ústav pro unifikaci soukromého práva

UNCITRAL: United Nations Commission on International Trade Law – Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo

USA: United States of America – Spojené státy americké

US\$: americký dolar

Z\$: zimbabwijský dolar

Úvod

V uplynulých dekádách byl zaznamenán razantní vzestup objemu mezinárodního obchodu. Jelikož mezinárodní obchod se zbožím je prováděn na základě smluv, spolu se vzestupem mezinárodního obchodu se logicky zvyšuje i zájem o mezinárodní smluvní právo. To v oblasti obchodu se zbožím tvoří v současné době zejména následující mezinárodní instrumenty: Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží („Úmluva“), Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT („Zásady UNIDROIT“) a Zásady evropského smluvního práva („PECL“).

První z uvedených instrumentů je již nyní masivně používán v mezinárodním obchodě a závazný pro 80 zemí, které jej ratifikovaly¹. Z deseti ekonomicky nejsilnějších zemí² doposud Úmluva nebyla ratifikována pouze v Brazílii a Indii. Zásady UNIDROIT a PECL naproti tomu zůstávají pouze „vzorové“ dokumenty, které zavazují strany jen, pokud si jejich aplikaci ve smlouvě výslovně sjednají. I tyto instrumenty však mají svůj význam, neboť zaprvé existuje celá řada subjektů preferujících, aby se jejich smlouvy řídily jedním z těchto instrumentů spíše než Úmluvou nebo rozhodným národním právem, a zadruhé jsou tyto některými soudy hojně využívány k interpretaci Úmluvy, byť takový postup zůstává spíše kontroverzní.³

Je každodenní ekonomickou realitou, že zásada „*pacta sunt servanda*“, tedy že smlouvy se mají plnit, zůstává nenaplněn. A logicky čím více se uzavře smluv, tím více jich bude porušeno, a tím větší bude zájem o porozumění ustanovení týkajících se náhrad za porušení smlouvy. Tato diplomová práce má za cíl podat dostatečně obsáhlý výklad o jednom druhu takové náhrady – náhrady škody. Jak bude vysvětleno níže, jedná se o takovou „královnu mezi náhradami“, o druh náhrady za porušení smlouvy, bez níž žádný systém náhrad z porušení smlouvy nemůže fungovat.

Při výkladu o náhradě škody budu zejména vycházet z nepřehledného množství zahraniční literatury, jelikož kvalitní domácí literatury je bohužel velmi poskrovnu (čestnou výjimku tvoří Knapp, cit. níže). Zde bych pro jedince zainteresované v hlubším studiu systému náhrad

---

¹ Stav k 26. 9. 2013.

² Měřeno podle celkového HDP, údaje z: Mezinárodní měnový fond, *Report for Selected Countries and Subjects*. World Economic Outlook Database (Říjen 2013).

³ To z toho důvodu, že podle čl. 7 Úmluvy „Otázky spadající do předmětu úpravy této Úmluvy, které v ní nejsou výslovně řešeny, se řeší podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, nebo jestliže takové zásady chybějí, podle ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého.“ Jak je vidět, k použití Zásad UNIDROIT nebo PECL nedává Úmluva výslovný mandát.

za porušení smlouvy, stejně jako ostatních ustanovení Úmluvy, odkázal na excelentní on-line databázi výtahů z knih a odborných článků, kterou spravuje Univerzita Pace: *cisgw3.law.pace.edu*. Dále jsem samozřejmě vycházel i judikatury, převážně z judikatury k Úmluvě, ale i jiné, zejména v pasážích o příčinné souvislosti a předvídatelnosti, která však dává přesvědčivé vodítko, jak tato ustanovení interpretovat. Zde bych odkázal zejména na Digesta komise UNCITRAL⁴, která sestavuje výtahy (abstrakty) judikátů k jednotlivým ustanovením úmluvy, a dále na databázi Unilex⁵ Centra pro studium komparativního a zahraničního práva.

Naprostá většina této diplomové práce se bude zabírat ustanoveními Úmluvy, nicméně v některých pasážích (zejména tam, kde nepanuje obecná shoda ohledně interpretace daného ustanovení) bude tato porovnávána s analogickými ustanoveními Zásad UNIDROIT a PECL nebo národního práva jednotlivých signatářských států.

Hlavní stať této práce bude rozčleněna do dvou kapitol, systematicky tak, jak je daná problematika členěna podle samotné Úmluvy: ve druhé části této diplomové práce se budu zabývat předpoklady odpovědnosti za škodu, tj. kauzalitou (příčinnou souvislostí), předvídatelností a povinností ke zmenšení ztráty (ačkoliv může být oprávněně namítáno, že toto ustanovení by mělo patřit spíše do části zabývající se vyloučením odpovědnosti). V části třetí se budu zabývat vyloučením odpovědnosti z důvodu nepředvídatelné a neodvratitelné překážky a z důvodu vyloučení odpovědnosti za porušení smluvního závazku způsobené jednáním poškozené strany. V poslední, čtvrté části, shrnu podaný výklad a podám nejvýznamnější závěry, ke kterým jsem v této práci došel.

---

⁴ www.uncitral.org.

⁵ www.unilex.info.

1. Předpoklady odpovědnosti za škodu

Nejdůležitější zásadou smluvního práva je bezpochyby zásada *pacta sunt servanda*, čili že smlouvy se mají plnit. Jakmile někdo platně uzavře smlouvu, má právo očekávat, že mu bude druhou stranou poskytnuto plnění určené ve smlouvě; na oplátku se tato osoba zavazuje splnit svoji část smlouvy. Těžko si lze představit fungování moderní společnosti, pokud by bylo možné bez následků porušovat smlouvy a porušovat tak slib daný druhé straně. Zatímco v některých právních řádech⁶ je zakotvena vynutitelnost naturálního plnění, tj. vynutitelnost chování, ke kterému se strany ve smlouvě zavázaly, v jiných právních řádech tato možnost dána není. Domnívám se však (aniž bych jednotlivě zkoumal legislativu všech států na světě), že v každé moderní společnosti jsou zakotvena práva z porušení smlouvy, která slouží k ochraně postižené strany. Z opačného pohledu se pak jedná o sekundární povinnosti, které straně porušující smlouvu vzniknou jako důsledek porušení primární povinnosti dodržovat smlouvu. Takových práv je celá řada. V režimu Úmluvy se může postižená strana domáhat např. dodání náhradního zboží nebo odstranění vadného plnění podle článku 46., odstoupení od smlouvy podle článku 49, resp. 64, úroků podle článku 78 nebo náhrady škody podle článku 45 resp. 61. Právě náhradou škody, resp. předpoklady odpovědnosti za ni, se bude zabývat tato kapitola.

Náhrada škody je zdaleka nejdůležitější právo z porušení smlouvy podle Úmluvy⁷. Je jediným právem z porušení smlouvy schopným totálního odčinění za porušení smlouvy – pouze náhradou škody lze poškozenou stranu vrátit do ekonomického postavení, ve kterém by se nacházela nebýt porušení smlouvy – reparační funkce je koneckonců hlavní funkcí odškodnění. Institut náhrady škody navazuje na zásadu *neminem laedere*, totiž že každý by si měl počínat tak, aby jinému neškodil. Toho se dá dosáhnout především dodržováním právních předpisů a smluvních závazků, v širším smyslu i morálních a společenských pravidel, nepsaných zvyků apod. Pokud někdo jedná v rozporu se zákonem nebo smlouvou, musí být připraven čelit negativním následkům svého jednání. Negativním následkem porušení smlouvy podle Úmluvy je odpovědnost za škodu tím vzniklou a je přitom zcela lhostejné, zda k porušení smlouvy došlo zaviněním nebo z jiného důvodu⁸. Jakmile jsou dány předpoklady pro odpovědnost za škodu podle čl. 74 Úmluvy při současném postupu poškozené strany v

---

⁶ Jmenovitě např. v právních řádech Anglie a Walesu nebo USA.

⁷ Eiselen, a).

⁸ Knapp, str. 539; Enderlein - Maskow, str. 298; Liu, 13.1; Lookofsky 1, str. 151; Flambouras 1, pozn. č. 8; Vékás, str.158; Zeller 1, str.58; Piltz, str. 98.

souladu s čl. 77 Úmluvy, lze se jí zprostit pouze prokázáním vyloučení odpovědnosti podle článků 79 a 80 Úmluvy.

Právo na náhradu škody je pro kupujícího zakotveno v článku 45 Úmluvy; pro prodávajícího v článku 61 Úmluvy. Podmínky pro to, aby se poškozená strana mohla domáhat náhrady škody, stejně jako pravidla pro výpočet vzniklé škody, jsou stanoveny ve článku 74 Úmluvy, podle něhož *„Náhrada škody při porušení smlouvy jednou stranou zahrnuje částku odpovídající ztrátě, včetně ušlého zisku, kterou utrpěla druhá strana v důsledku porušení smlouvy. Náhrada škody nesmí přesáhnout ztrátu a ušlý zisk, kterou strana porušující smlouvu předvídala nebo měla předvídat v době uzavření smlouvy s přihlédnutím ke skutečnostem, o nichž věděla nebo měla vědět, jako možný důsledek porušení smlouvy.“* Uvedené ustanovení dále doplňuje článek 77 Úmluvy, který stanoví, že *„Strana, která uplatňuje porušení smlouvy, musí učinit okolnostem případu přiměřená opatření ke zmenšení ztráty, včetně ušlého zisku z porušení smlouvy. Jestliže tak neučiní, může strana, která smlouvu porušila, domáhat se snížení její výše v rozsahu, ve kterém škoda měla být zmenšena.“* Pokud se tedy v této kapitole máme zabývat předpoklady pro vznik odpovědnosti za škodu, rozdělil bych tyto do třech dílčích kategorií: 1. příčinná souvislost, 2. předvídatelnost, 3. zmenšení ztráty. V další kapitole pak probereme další dvě okolnosti zúžení či dokonce vyloučení odpovědnosti za škodu – „překážku“ plnění podle čl. 79 Úmluvy a „rušení“ plnění protistranou podle čl. 80 Úmluvy.

1.1. Příčinná souvislost

Je s podivem, že otázkám kauzálního nexu mezi příčinou a následkem je komentáry Úmluvy věnováno tak málo prostoru. Někteří autoři jsou toho názoru, že pokud je aplikováno pravidlo o předvídatelnosti, nezbyvá místo pro aplikaci kauzálních teorií⁹ Jiní pouze lakonicky konstatují, že odpovědi na otázky kauzálního vztahu nenalezneme v Úmluvě, takže praktickým řešením je aplikace kritéria předvídatelnosti¹⁰. Autor této práce je toho názoru, že k úspěšnému posouzení odpovědnosti za škodu a jejímu rozsahu je předně třeba vyřešit otázku kauzality. Pakliže výsledkem našeho zkoumání bude, že porušení povinnosti jedné strany nebylo příčinou škody, kterou utrpěla druhá strana, naše zkoumání tím končí a není potřeba řešit nic dalšího. Pokud dospějeme k závěru, že porušení povinnosti je příčinou škody (aplikováním příslušných teorií kauzality uvedených níže), musíme nadále aplikovat kritéria

---

⁹ Schlechtriem 2, str. 553; Schlechtriem - Schwenger, str. 1015.

¹⁰ Knapp, str. 539.

předvídatelnosti a zmírnění škod pro určení rozsahu, v jakém je neplnící strana právně odpovědná. Zcela lze přitakat Saidovi, když uvádí: „...obecně vzato by se tyto dvě metody měly aplikovat v rozdílných fázích. ....Zkoumání kauzality.....určuje příčinnou souvislost mezi událostmi. Jakmile tato je určena, aplikuje se předvídatelnost k omezení následků, které by se rovnaly výši právní odpovědnosti, pokud by se aplikovala pouze samotná kauzalita.“¹¹ Podobný závěr o vztahu kauzality a předvídatelnosti plyne i z australského precedentu *March v E & MH Stramare*¹², i když tento je postaven na australském národním právu.

1.1.1. Faktická kauzalita

Aby se mohla poškozená strana domáhat náhrady škody, musí nejprve prokázat¹³, že šlo o škodu, kterou utrpěla tato strana v důsledku porušení smlouvy druhou stranou. Ke zjištění, zda je podmínka kauzality splněna, je zapotřebí v první řadě provést analýzu faktické kauzality. To lze provést aplikací tzv. „*but for*“ testu (*conditio sine qua non*), tedy zkoumání, zda by ke škodě došlo, nebýt porušení smlouvy¹⁴. Představme si, například, že A se zaváže dodat výrobní linku do továrny B, aby B mohl začít s vlastní produkcí. A dodá výrobní linku o týden později, než bylo sjednáno ve smlouvě a B utrpí škodu (ušlý zisk z vlastní produkce) ve výši 1000 SDR. A bude odpovědný za škodu, protože nebýt jeho porušení smlouvy, B by realizoval zisk z prodeje vlastního zboží.

Vyskytují se však i případy, kdy nelze určit faktickou kauzalitu pouze na základě *but for* testu.

Představme si, že v našem příkladu je pověřena strana C dodáním oleje potřebného k provozu výrobní linky. Dodání oleje i výrobní linky má proběhnout v ten samý den. A nedodá výrobní linku a C nedodá olej. Taková situace bývá označována jako „mnohonásobná dostatečná kauzalita“ („*multiple sufficient causation*“¹⁵). Aplikací *but for* testu bychom dospěli k absurdnímu závěru, že porušení smlouvy ani jedné ze stran (A, C) nebylo příčinou vzniklé škody. Je proto potřeba požit jinou metodu určení faktické kauzality. V tomto případě se jeví praktické použití tzv. *NESS* testu¹⁶. Podle této teorie je příčinou každá událost, která samostatně mohla vést k následku. V uvedeném příkladu tak budou odpovědní za škodu jak A, tak C. Co se týče podílu na náhradě škody, jakkoliv v této otázce chybí judikatura k Úmluvě, Saidov uvádí, že by poškozené straně mělo být umožněno žalovat každou

¹¹ Saidov 2, str. 192.

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu Australského společenství č. 171 CLR 506 (1991).

¹³ Důkazní břemeno leží na poškozené straně - viz CISG-AC 6, komentář 2.2.

¹⁴ Saidov 1, str. 80, Lookofsky 2, str. 153, Zeller 1, str. 98, Schlechtriem - Schwenzler, str. 1015.

¹⁵ Saidov 1, str. 82.

¹⁶ Saidov 1, str. 83.

z neplnících stran o náhradu celé výše škody. Naopak v jednom americkém judikátu¹⁷ zabývajícím se mnohonásobnou dostatečnou kauzalitou byla vyvinuta doktrína, podle které jen by ta ze stran, která se „podstatnou měrou“ podílela na vzniku škody, měla tuto škodu nahradit. Přitom termín „podstatná míra“ zde byl definován jako „takové chování přispívající ke vzniku škody, které by rozumná osoba považovala za její příčinu“.

Další problém vyvstává tam, kdy např. v našem případě by na dodání výrobní linky bylo navázáno dodání materiálu stranou C, který je potřeba k zahájení výroby, tedy že tento materiál by byl dodán jen za předchozího splnění podmínky, že bude dodána výrobní linka. A nedodá linku, ale C, i kdyby A dodal linku, by nebyl schopen plnit z důvodu vlastních produkčních problémů. Takový scénář bývá označován jako „hypotetická alternativní kauzalita“ („*hypothetic alternative causation*“¹⁸). Rozdíl oproti předchozí situaci spočívá v tom, že při mnohonásobné dostatečné kauzalitě C fakticky neplnil, kdežto u hypotetické alternativní kauzality „neměl příležitost“ neplnit; ovšem i kdyby (hypoteticky) A plnil, C by neplnil, takže ke škodě by došlo tak jako tak. Aplikací *but for* testu opět dospějeme k neakceptovatelnému zjištění, že škoda na straně B je „bez příčiny“. Opět tedy musíme najít jinou metodu určení příčiny. Stejně jako Saidov¹⁹ jsem názoru, že právní i faktickou příčinou škody je výhradně neplnění strany A. Dodám jen, že k tomuto závěru lze opět dospět prostřednictvím *NESS* testu. C nemůže být odpovědný za škodu, jelikož neporušil žádnou svoji povinnost, ani nemůže být faktickou příčinou, jelikož k jeho hypotetickému chování fakticky nedošlo.

1.1.2. Právní kauzalita

Vyskytují se i případy, kdy lze určit příčinu na základě *but for* testu nebo jiné teorie faktické kauzality, ale takový výsledek se jeví neudržitelný nebo nepřiměřený. V takovém případě je nutno uchýlit se k teoriím právní kauzality. Příkladem budiž následující scénář: strana A je v třítydenním prodlení s předáním výrobní linky námořnímu přepravci. Strany si sjednaly doložku Incoterms FOB, tudíž naložením zboží na loď přechází riziko za ztrátu na B. Neobyčejně silná bouře potopí loď včetně veškerého nákladu. Faktická kauzalita použitím *but for* testu je zde jasná – příčinou vzniklé škody je prodlení prodávajícího. Přesto se jeví nespravedlivé požadovat po A náhradu celé škody. V uvedeném případě je nutná regulace na základě právní kauzality. Nelze činit A odpovědným za událost, která „přetrhá řetězec mezi

¹⁷ Rozsudek Odvolacího soudu pro 3. okruh č. 137 F.2d 569 ze dne 16.7.1943.

¹⁸ Saidov 1, str. 84.

¹⁹ Saidov 1, str. 85.

porušením povinnosti a ztrátou²⁰“, tedy nějakou událost, která, ať už je způsobena člověkem nebo přírodou, přetrhá očekávaný sled událostí tak, že výsledná škoda se v podstatě jeví jako mnohem více způsobená touto událostí. A by měl být odpovědný jen za škodu odpovídající třítýdennímu prodlení. V jednom anglickém případě²¹ bylo aplikováno kritérium předvídatelnosti výskytu takové události pro určení právní odpovědnosti strany porušivší smlouvu za vzniklou škodu. Bylo tak využito přídatné kritérium pro určení právní kauzality tam, kde se výsledek podle faktické kauzality jevil neudržitelným. Ke stejnému závěru bychom došli, i pokud by uvedená bouře byla příčinou porušení smlouvy, např. pokud by mezi stranami byla sjednána (dnes již neexistující) doložka Incoterms DES. Potom by však byla vyloučena odpovědnost podle článku 79 Úmluvy, nikoliv na základě nedostatku příčinné souvislosti.

Na závěr je nutno doplnit, že je zřejmě vhodné *a priori* zkoumat příčinnou souvislost toliko na základě faktické kauzality a právní kauzalitu (včetně zohledňování předvídatelnosti, *remoteness*²², apod.) aplikovat pouze, pokud výsledky faktické kauzality jsou neakceptovatelné (s ohledem na zásadu racionality by se dalo říct i iracionální) – tj. právní kauzalita by měla být prostředkem *ultima ratio* ke stanovení příčinné souvislosti²³, a to z jednoduchého důvodu, že právní kauzalita se liší stát od státu v závislosti, na jakých hodnotách je tam postaveno právo²⁴. Tedy, na základě stejného faktického zjištění může být právní odpovědnost dána v jednom státě a vyloučena v jiném, přičemž soud vždy bude inklinovat k aplikaci „domácí“ úpravy²⁵. S ohledem na cíl jednotné aplikace Úmluvy ve všech smluvních státech je to výsledek zcela nechtěný.

1.2. Předvídatelnost

Pokud je na základě analýzy kauzality zjištěno příčinné spojení mezi porušením smlouvy a nastalou škodou, odpovídá strana porušující smlouvu za vzniklou škodu. Tato odpovědnost však není neomezená. Podle věty druhé článku 74 Úmluvy „*Náhrada škody nesmí přesáhnout ztrátu a ušlý zisk, kterou strana porušující smlouvu předvíдалa nebo měla předvídat v době*

---

²⁰ Ibid.

²¹ Rozsudek Sněmovny lordů č. AC 196 ze dne 9. 12. 1948.

²² Kritérium právní kauzality v anglickém právu úzce spojené s předvídatelností. Podle ní, v zásadě, osoba není odpovědná za porušení své povinnosti, pokud mezi porušením a škodou existuje větší počet článků, díky kterým se vznik škody jeví méně pravděpodobný a předvídatelný. Viz Honore, svazek 11, kapitola 8.

²³ Srov. Schlechtriem - Schwenger, str. 1015 – „Úmluva nenechává prostor pro kauzální teorie“ a Saidov, str. 88 – „...požadovaného výsledku lze dosáhnout pomocí ostatních kauzálních teorií“.

²⁴ K podobnému závěru dospěl i Saidov in Zeller 1, str. 100.

²⁵ Tallon, str. 593.

uzavření smlouvy s přihlédnutím ke skutečnostem, o nichž věděla nebo měla vědět, jako možný důsledek porušení smlouvy.“

1.2.1. Historie a účel ustanovení o předvídatelnosti

Smyslem ustanovení je spravedlivé rozložení rizika mezi obě strany²⁶. Nejeví se spravedlivým, aby neplnící strana byla odpovědná za škodu, kterou nemohla předvídat, a tudíž ani se pro tento případ pojistit.

Řada autorů²⁷ uvádí jako původ zásady předvídatelnosti slavný anglický precedent *Hadley v. Baxendale* (dále jen „*Hadley*“)²⁸, ve kterém byla rozvinuta zásada předvídatelnosti v právu *common law*. Toto rozhodnutí vychází ze zásady předvídatelnosti podle francouzského *Code Napoleon* (Napoleonův zákoník), jež naopak navazuje na Justiniánovy *Novellae Constitutiones*²⁹. Je však třeba poukázat na rozdíly v pojetí předvídatelnosti v Úmluvě a v *Hadley*. Nejmarkantnějším rozdílem je standard předvídatelnosti. Zatímco podle *Hadley* musí být škoda předvídatelná jako „pravděpodobný následek“ porušení smlouvy, podle Úmluvy postačí, aby tato škoda byla předvídatelná jako možný následek. Požadavek předvídatelnosti podle Úmluvy je tak mnohem přísnější pro porušitele smlouvy, ačkoliv i použité spojení „možný následek“ by nemělo být vykládáno neomezeně, tj. ačkoliv je možné téměř vše, neplnící strana by neměla být podrobována „absurdním nárokům na náhradu škody“³⁰; jen proto, že tu byla pranepatrná pravděpodobnost vzniku takové škody. Další rozdíl spočívá v okruhu relevantních osob, na které se zásada předvídatelnosti vztahuje. Podle Úmluvy je relevantní pouze škoda předvídatelná stranou porušující smlouvu, zatímco v *Hadley* byla za relevantní označena škoda, kterou uvažovaly obě strany při uzavření smlouvy. Další rozdíl je možné spatřovat v použitých slovech. Podle Úmluvy jde o škodu, kterou strana „předvíдалa“ („foresaw“), kdežto podle *Hadley* je rozhodná škoda, kterou „uvažovaly“ („contemplated“) obě strany. Ačkoliv může být namítáno, že jde o synonyma, zdá se, že obsah slova „uvažovat“ je užší než u slova „předvídat“³¹ (což bylo i potvrzeno jedním anglickým judikátem³²), pročež se v tomto ohledu Úmluva jeví přísnější pro neplnící

---

²⁶ Saidov 2, str. 115.

²⁷ Namátkou Lookofsky 2, str. 153; Ziegel 2, čl. 74; další viz Ferrari, str. 1262

²⁸ Rozsudek Court of Exchequer c. 9 Ex Ch 341 ze dne 23. 2. 1854.

²⁹ Ferrari, str. 1264; Liu, 14.2.1.

³⁰ Rozsudek Sněmovny lordů č. 1 AC 350 ze dne 17. 10. 1967.

³¹ Stejný pohled viz Murphey, VII. (b).

³² Rozsudek Sněmovny lordů č. 1 AC 350 ze dne 17. 10. 1967.

stranu. Předvídatelnost podle Úmluvy a podle *Hadley* jsou tak v podstatě dvě odlišné věci, nelze tedy posuzovat otázku předvídatelnosti podle precedentů v právu *common law*.

Ustanovení o předvídatelnosti stanoví taková omezení pro odpovědnost za škodu, která by si zřejmě strany ve smlouvě ujednaly, pokud by jejich smlouva tuto otázku řešila³³. Zdá se, že pravidlo předvídatelnosti představuje spravedlivý kompromis mezi žádnou a totální odpovědností. Je zjevně rozumné, že strana neodpovídá za škodu, byť ji způsobila porušením smlouvy, která je pro ni nepředvídatelná, a nemůže tudíž přijmout opatření k zmírnění následků porušení smlouvy (tj. například sjednat pojištění). Pravidlo předvídatelnosti cílí na důslednější výměnu informací mezi stranami před uzavřením smlouvy³⁴. Jestliže existuje nějaká skutečnost, v jejímž důsledku může dojít k abnormální škodě, je doporučené, aby strana, které se tato skutečnost týká, na ni druhou stranu upozornila – strana, u které může dojít k abnormální škodě informováním druhé strany zajistí, že se tato strana v případě porušení smlouvy a vzniku škody nedovolá námitky nepředvídatelnosti. Tato druhá strana si může sjednat pojištění na odpovědnost za škodu z nesplnění smlouvy a financovat ji patřičným zvýšením kupní ceny.

1.2.2. Rozhodný okamžik předvídatelnosti

Je extrémně důležité uvědomit si relevantní okamžik, ke kterému se posuzuje předvídatelnost škody. *Expressis verbis* je jím podle Úmluvy okamžik uzavření smlouvy. Vědomosti nabyté neplnící stranou po tomto okamžiku jsou pro posouzení otázky předvídatelnosti právně irelevantní³⁵, a to i tehdy, pokud jsou tyto informace sděleny této straně poškozenou stranou, a dokonce i tehdy, pokud neplnící strana poruší svůj závazek úmyslně, ve špatné víře, či tím dokonce spáchá trestný čin³⁶. Poškozené straně bude podle Úmluvy ve všech těchto případech přiznána kompenzace maximálně ve výši škody, kterou předvíдалa neplnící strana v okamžiku uzavření smlouvy.

1.2.3. Předvídatelnost druhu nebo výše?

Dále je vhodné uvědomit si, čeho se vlastně pravidlo předvídatelnosti týká. Je nutné předvídat pouze výši škody, jak plyne z doslovného textu Úmluvy („Náhrada škody nesmí **přesáhnout** ztrátu a ušlý zisk“), nebo i povaha (druh) škody, protože riziko ztráty je přímo spojeno

---

³³ Waddams in Saidov 1, str. 103.

³⁴ Liu, 14.2.1.

³⁵ Marsh, str. 314.

³⁶ Podobný závěr viz Knapp, str. 542.

s druhem potenciální ztráty³⁷? Většina se shoduje na tom, že jak povaha, tak výše škody musí být předvídatelná³⁸, jiní, že pouze druh škody musí být předvídan³⁹, další, že pouze výše předvídatelné škody je relevantní⁴⁰.

Z doslovného znění Úmluvy však plyne, že pouze výše škody je relevantní objekt předvídatelnosti. Pro vyřešení této otázky nám nepomůže PECL ani Zásady UNIDROIT, jelikož každý z těchto textů říká něco jiného, a tak lze tyto instrumenty využít jen k právní komparaci. Podle článku 9:503 PECL je strana „odpovědná pouze za ztrátu, kterou předvíдалa, nebo mohla rozumně předvídat...“ a podle článku 7.4.4. Zásad UNIDROIT je neplnící strana „odpovědná pouze za újmu, kterou předvíдалa, nebo měla rozumně předvídat...“. Z těchto textů nic nebrání tomu domnívat se, že se může jednat jak o druh, tak o výši ztráty (újmy), přičemž je v jednotlivých instrumentech tato otázka klarifikována závaznými komentáři. Není však možné tyto texty použít k doplnění mezer v Úmluvě, podle které „náhrada škody **nesmí přesáhnout** ztrátu a ušlý zisk...“ Použitá slova „nesmí přesáhnout“ jsou kvantifikačního charakteru, znamenají, že náhrada škody nesmí být vyšší než ztráta a ušlý zisk..., přičemž je gramatický nesmysl, aby náhrada škody „přesahovala“ druh ztráty nebo ušlého zisku. Vzato z jiného pohledu lze argumentovat, že škoda podle Úmluvy je již v samotném textu rozdělena podle na ušlý zisk a „ztrátu“, tedy zřejmě, s ohledem na princip úplné kompenzace, na jakoukoliv jinou škodu, přičemž tyto „kategorie“ již nelze dále dělit. I Saidov⁴¹ uvádí ušlý zisk jako jeden z možných druhů škody, přičemž ostatní druhy škod (škoda na dobré pověsti, ztráta šance atd.) by podle jeho výkladu spadaly do kategorie „ostatních“ ztrát podle Úmluvy. Nabízí se otázka, proč viděl Saidov ušlý zisk jako dostatečně konkrétní kategorie, ale *damnum emergens* měl potřebu dále dělit? Není dostatečně uspokojivé vystačit si s vysvětlením, že podle Úmluvy, když strana předvídá *damnum emergens*, je poté odpovědná za jakýkoliv „poddruh“ škody spadající do této široké kategorie? Odpověď na tuto otázku je, zdá se, že nikoliv. Pokud má strana předvídat maximální výši škody, kterou může porušením své povinnosti způsobit, může tak těžko činit, aniž by si uvědomila, jaký druh škody může způsobit. Řekněme, že strana předvídá v okamžiku uzavření smlouvy, že porušením své povinnosti může druhé straně způsobit

---

³⁷ Liu, 14.2.5, Saidov 1, str. 115.

³⁸ Zeller 1, str. 91; Saidov 1, str. 114; Liu, 14.2.5; Schlechtriem - Schwenzler, str. 1020; Komentář - čl. 70, odst. 8.; Rozsudek Nejvyššího soudu Republiky Rakousko č. 7 Ob 301/01t ze dne 14. 1. 2002; Schlechtriem 1, str. 96.

³⁹ Ziegel 1, str. 9-38; Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 97/2004 ze dne 23. 12. 2004; Eiselen, h).

⁴⁰ Knapp, str. 540.

⁴¹ Saidov 1, str. 115.

škodu okolo 10.000 SDR. Jak k takovému závěru dospěje? Nutně uvážením povahy té které škody, např., že pozdním dodáním bude pozastavena výroba, nebo že dodáním vadného zboží může druhá strana v konečném důsledku přijít o zákazníky. Pravděpodobně ale k tak konkrétnímu závěru nedospěje pouhým uvážením *damnum emergens* jako následku porušení smlouvy. Je zde tedy potřeba vycházet nejen z gramatického výkladu, nýbrž jelikož aplikací pouze jeho nelze dospět k racionálnímu závěru, i z výkladu teleologického. Smyslem této úpravy je ochránit neplnící stranu před nepředvídatelnou výší náhrady škody. Jelikož však tato výše není určitelná, aniž by byla známa povaha této škody (u nepředvídatelných druhů škod v první řadě strana logicky ani nepředvídá jakoukoliv výši takové škody), chrání toto ustanovení i před nepředvídatelnou povahou škody. Ke stejnému závěru můžeme dospět i komparativním výkladem. V právu *common law* je relevantní pouze druh škody. Podle francouzského práva, které jako první v Evropě zavedlo zásadu předvídatelnosti, je relevantní druh i výše škody, stejně jako podle závazných komentářů k PECL i Zásadám UNIDROIT. Společným jmenovatelem všech těchto právních úprav je ve všech případech přítomnost druhu škody jako relevantního prvku. Není mi znám jediný právní systém, ve kterém by záleželo toliko na výši předvídatelné škody. Aniž bych chtěl dopodrobna zkoumat historii a účel jednotlivých úprav, zřejmě pro to byl dobrý důvod. Pokud cílem Úmluvy je najít rozumný kompromis mezi jednotlivými národními úpravami, nedává smysl zavádět režim, který je úplně cizí všem členským státům. Shrňme tedy, že objektem testu předvídatelnosti musí být jak výše, tak i druh způsobené škody.

Co se týče výše předvídatelné škody, nemusí jít o přesně vyčíslenou částku, stačí přibližné vymezení výše škody⁴².

Velice problematickou se jeví otázka vymezení „druhu“ nebo „povahy“ škody. Abychom zjistili, zda škoda předvídaná a škoda skutečně nastalá jsou stejného druhu, musíme nutně přistoupit k typizaci škod. Jak široké či úzké mají jednotlivé typy být? Některé soudy při řešení této aplikovaly členění škody podle vlastní vnitrostátní legislativy⁴³. Toto se však s ohledem na požadavek čl. 7 Úmluvy nejeví jako přijatelné řešení. Úmluva toliko nabízí dvě extrémně široké kategorie, skutečnou škodu a ušlý zisk. Zejména skutečná škoda však musí být nutně rozdělena do dalších kategorií, jelikož tato je bez dalšího předvídatelná vždy a dělení předvídatelnosti na „druh“ a „výši“ škody by tak nemělo smysl. Saidov navrhuje

---

⁴² Schlechtriem - Schwenger, str. 1020; Saidov 1, str. 114.

⁴³ Rozsudek Odvolacího soudu 2. okruhu č. 95-7182 ze dne 6.12.1995; rozsudek Nejvyššího soudu Republiky Rakousko č. 1 Ob 292/99.

následující kategorizaci škod⁴⁴: promarněné náklady jako důsledek porušení smlouvy, dodatečné náklady nastalé jako důsledek porušení smlouvy, škoda na „zájmu na plnění“⁴⁵, škoda způsobená změnou hodnoty měny, škoda na dobrém jménu, ušlý zisk a ztráta šance. Následně dodává: „...žádná kategorizace nemůže být dokonalá a překrývání jednotlivých skupin navzájem je nevyhnutelné. Ve snaze zatřídit konkrétní ztrátu je důležité neztratit se v labyrintu druhů ztrát, ale držet se smyslu ustanovení spočívajícího v alokaci rizika.“

1.2.4. Test předvídatelnosti

Pokud se poškozená strana dovolává předvídatelnosti vzniklé škody, musí prokázat splnění jak subjektivního, tak objektivního testu předvídatelnosti. Subjektivní test spočívá v odpovědi na otázku, jaký druh a jakou výši škody tato strana předvíдала (jako možný následek porušení smlouvy) v době uzavření smlouvy. Objektivní test dává odpověď na otázku, jaký druh a jakou výši škody měla tato strana předvídat. Pro tento účel je tato strana poměřována s „rozumnou osobou“⁴⁶, tj. jakou škodu by předvídal znalý obchodník v pozici této strany v době uzavření smlouvy za stejných okolností, tj. především při znalosti stejného rozsahu informací jako neplnící strana. Z textu Úmluvy vyplývá, že pokud užitím objektivního testu dojdeme k jiné výši předvídatelné škody, než pokud bychom aplikovali subjektivní test, vždy bude určující vyšší z nich. Současně druh škody bude předvídatelný, pokud projde subjektivním a objektivním testem, nebo alespoň jedním z nich

Co se týče samotného obsahu předvídatelnosti (resp. toho co bylo nebo mělo být předvídáno), zůstává na poškozené straně, aby prokázala, že výše žalované škody byla neplnící stranou předvídána, nebo že alespoň být předvídána měla⁴⁷. Jelikož podle Úmluvy „Náhrada škody nesmí přesáhnout ztrátu a ušlý zisk, kterou strana porušující smlouvu **předvíдала nebo měla předvídat** v době uzavření smlouvy s přihlédnutím ke skutečnostem, o nichž **věděla nebo měla vědět**, jako možný důsledek porušení smlouvy“, je třeba oddělit dva důležité prvky.

Prvním jsou skutečnosti, o kterých neplnící strana věděla nebo měla vědět, neboli faktická znalost. I když Úmluva přijala spojení „s přihlédnutím ke skutečnostem“, jsem toho názoru, že vhodnější by bývalo bylo užít výrazu „na základě skutečností“. To z toho důvodu, že bez znalosti jakýchkoliv skutečností nelze předvídat vůbec nic, a naopak právě pouze informace

---

⁴⁴ Saidov 1, str. 115.

⁴⁵ „Damage to the performance interest“, autorský překlad. Viz. Saidov 1, str. 52.

⁴⁶ Liu, 14.2.2.

⁴⁷ Schlechtriem - Schwenger, str. 1026; Roszsudek Vrchního soudu v Bamberku č. 3 U 83/98 ze dne 13.1.1999; pro názor, že důkazní břemeno leží na neplnící straně viz Enderlein - Maskow, str. 301.

(jinak řečeno znalost skutečností) jsou jediným možným relevantním předpokladem pro předvídání čehokoliv. Aby se tedy poškozená strana mohla vůbec pouštět do sporu o to, co vlastně neplnící strana předvídala nebo měla předvídat, musí nejprve nutně prokázat, co neplnící strana věděla nebo měla vědět. Faktický stav vědění (tedy to, co neplnící strana věděla) lze prokázat především obsahem smlouvy, resp. jednotlivými smluvními ujednáními a deklaracemi obsaženými ve smlouvě, případně dokumenty zachycující komunikaci a vyjednávání mezi stranami před uzavřením smlouvy⁴⁸. Dále je možné uvést i skutečnosti, o kterých poškozená strana druhou stranu prokazatelně informovala, nebo které jinak prokazatelně nabyla. Faktická znalost hraje roli hlavně v těch případech, kde může dojít ke škodě zvláštní povahy nebo neobvyklého rozsahu. Právě v těchto případech se klade zvýšený důraz na výměnu informací mezi stranami, aby poškozená strana mohla případnou škodu úspěšně vymáhat soudní nebo arbitrážní cestou. Navíc, jak bylo zdůrazněno v jednom ukrajinském rozhodčím nálezu⁴⁹, faktické poskytnutí informace jedné ze stran s sebou často přináší presumovanou znalost – tedy to, co se očekává, že tato strana bude na základě této informace znát.

Potom je tu znalost „rozumné osoby“, neboli presumovaná znalost v pozici neplnící strany jako „objektivní standard“⁵⁰. Jde o hypotetický stav vědění, který by mohl být přisuzován zkušenému obchodníkovi, pokud by byl na místě této strany. Při úvahách o možném obsahu takového stavu vědění je nutno přihlídnout ke všem relevantním okolnostem, zejména k rozsahu informací běžně známých v oblasti podnikání neplnící strany.

Druhým prvkem je to, co „strana porušující smlouvu předvídala nebo měla předvídat“ na základě faktické či fiktivní znalosti skutečností. Domnívám se, že je zbytečné zde rozebírat subjektivní test, protože akt předvídání je založen na individuálním intelektu předvídajícího a pragmaticky uvažující strana zřejmě ve sporu před soudem nebo rozhodcem nikdy nepřizná, že škodu předvídala⁵¹. Naproti tomu pro poškozenou stranu je daleko schůdnější prokázat, že protistrana měla škodu předvídat, čímž může abstrahovat od jednotlivých specifik např. ve vnitřní organizaci či schopnostech zaměstnanců protistrany. Z právního pohledu je daleko zajímavější zkoumat „presumovanou předvídatelnost“ (provést objektivní test), tedy jakou škodu neplnící strana měla předvídat, neboli jakou škodu by předvídala rozumně uvažující osoba na jejím místě.

---

⁴⁸ Zeller 1, str. 70.

⁴⁹ Rozhodčí nález Tribunálu mezinárodní obchodní arbitráže při Ukrajinské obchodní komoře, 2005.

⁵⁰ Pro objektivní a subjektivní standard dále viz Liu, 14.2.4; Saidov 1, str. 103 *et seq.*

⁵¹ Stejně viz Goddard, str. 323.

Je zde zbytečné dopodrobna rozebírat judikáty, kdy na základě nějakých konkrétních okolností byla shledána vzniklá škoda předvídatelnou nebo nikoliv. Zajímavé jsou spíše rozhodnutí, podle kterých druh té které škody je obecně předvídatelný. Tak například v judikatuře k čl. 82 ULIS, jehož text je až nepodstatné detaily identický s textem čl. 74 Úmluvy, byly následující druhy škod označeny jako obecně předvídatelné:⁵² náklady náhradního pořízení zboží a ušlý zisk z dalšího prodeje; ztracené využití zboží, které mělo být dodáno; dodatečné náklady na přepravu, uskladnění a pojištění zboží; ztráta zákazníků jako důsledek vad zboží. Podle jednoho německého judikátu k Úmluvě jsou obecně předvídatelné zmařené náklady na reklamu na nedodané zboží⁵³.

Souhlasím se Saidovem⁵⁴, pokud namítá, že podobná generalizace nijak nepomáhá. Soudy a rozhodčí tribunály by měly za každých okolností zkoumat splnění testu předvídatelnosti na základě konkrétních okolností. Jakkoliv by snad mohlo podobné abstrahování od specifik daného případu ulehčit práci soudcům a rozhodcům a přispět k jednotné aplikaci předmětného ustanovení, jeví se nespravedlivé automaticky označit shora uvedené druhy škod jako předvídatelné každým obchodníkem. Snahy o jednotnou aplikaci Úmluvy by neměly podkopávat smysl ustanovení o předvídatelnosti, tedy spravedlivé a racionální rozložení rizika.

1.3. Povinnost zmenšení ztráty

Pokud dojde k porušení smluvního závazku jednou ze stran, druhá strana nesmí pasivně vyčkávat, až dokud ke škodě skutečně dojde, ale musí podniknout rozumné kroky ke zmenšení ztráty. Tento požadavek vychází z principu rozumnosti⁵⁵ a předběžné opatrnosti⁵⁶ a má za cíl zabránit vzniku zbytečných škod, a tedy ekonomickému plýtvání⁵⁷. V arbitráži se dokonce stala zásada zmírňování ztrát obecným principem mezinárodního obchodu.⁵⁸

Konkrétně článek 77 Úmluvy zní: „Strana, která uplatňuje porušení smlouvy, musí učinit okolnostem případu přiměřená opatření ke zmenšení ztráty, včetně ušlého zisku z porušení smlouvy. Jestliže tak neučiní, může strana, která smlouvu porušila, domáhat se snížení její výše v rozsahu, ve kterém škoda měla být zmenšena.“ Jak je tedy vidět, čl. 77 Úmluvy je

---

⁵² Enderlein - Maskow, str. 301.

⁵³ Rozsudek krajského soudu v Celle č. 3 U 246/97 ze dne 2.9.1988.

⁵⁴ Saidov 1, str. 106.

⁵⁵ Opie, I.

⁵⁶ Knapp, s. 558.

⁵⁷ McMahon, Article 77; Liu, 14.5.1.; Saidov 1, str. 126.

⁵⁸ Zeller 2, I.; Riznik, §1.2.

dalším prostředkem k omezení rozsahu odpovědnosti strany porušující smlouvu za nesplnění smluvního závazku. Před dalším výkladem je však třeba pozastavit se u českého překladu daného ustanovení, jelikož vůči autentickým verzím Úmluvy obsahuje dvě nesrovnalosti. Zaprvé je jím poslední část druhé věty, tedy „ve kterém škoda měla být zmenšena.“ Všimněme si, že autentické verze Úmluvy v této části užívají v příslušných jazykových ekvivalentech termínu „ztráta“ místo „škoda“ (ačkoliv se přiznám, že arabskou a čínskou verzi jsem nezkoumal). Zadruhé, to samé platí o „přiměřených opatřeních“, kde se v autentických verzích mluví o „rozumných opatřeních“ (opět se stejným opomenutím ve vztahu k arabské a čínské verzi). Jistě lze namítnout, že toto jsou jen nepodstatné drobnosti, nicméně zaměněná slova rozhodně nejsou synonymního významu a pokud je pro splnění účelu Úmluvy klíčová její jednotná interpretace ve všech signatářských zemích, pak tento nekvalitní překlad nijak nepomáhá. Bohužel nepřesnosti v překladu se týkají i dalších článků Úmluvy⁵⁹, lze tedy jen doporučit, aby české znění Úmluvy bylo legislativní cestou opraveno. Jelikož drtivá většina odborných článků a soudních či arbitrážních rozhodnutí je zahraničního původu, budu v dalším výkladu vycházet z autentické, anglické verze Úmluvy.

První věta předmětného ustanovení obsahuje požadavek, aby poškozená strana taková opatření, která jsou rozumná vzhledem k okolnostem případu, ke zmenšení ztráty způsobené porušením smlouvy⁶⁰. Klíčové je zde, stejně jako v případě čl. 74, 79 a dalších článků Úmluvy, kritérium rozumnosti. Tedy toho, jak by jednala hypotetická osoba v dobré víře na místě poškozené strany za stejných okolností, přitom za tuto hypotetickou osobu bývá nejčastěji dosazován „zkušený obchodník“ nebo „osoba se zkušenostmi obchodníka“⁶¹.

Požadavek na postup v souladu se čl. 77 Úmluvy není povinností poškozené strany *per se*.⁶² Postup v rozporu s předmětným ustanovením není porušením smlouvy a poškozená strana si tak tedy může vybrat, zda k opatření ke zmírnění ztráty realizuje či nikoliv. Sankcí za nesplnění této „povinnosti“ je pak jen nárok druhé strany postupovat souladu s větou druhou čl. 77 Úmluvy, tedy domáhat se adekvátního snížení ztráty, žádné jiné právo, které typicky náleží druhé straně při porušení závazku první strany, této straně nenáleží (tedy druhá strana nemá např. nárok na odstoupení od smlouvy nebo na naturální plnění).

---

⁵⁹ Viz výklad ke čl. 79 Úmluvy.

⁶⁰ K požadavku rozumnosti při zmírňování ztráty blíže Riznik.

⁶¹ Viz výklad k objektivnímu standardu předvídatelnosti.

⁶² Lookofsky, s. 156., McGregor on Damages in Saidov 2, 4.a; Liu, 14.5.1; Riznik, §1.4.

Odborná literatura⁶³, stejně jako judikatura⁶⁴, se shodují, že náklady vynaložené poškozenou stranou ke zmírnění škody jsou bez dalšího nárokovatelné podle čl. 74 Úmluvy (samozřejmě při splnění podmínky rozumnosti). Je však vždy zapotřebí zkoumat, zda byly naplněny všechny předpoklady odpovědnosti za škodu. Nelze dovést, že čl. 77 Úmluvy implicitně obsahuje i právo na náhradu nákladů vzniklých při zmírňování škody. Jakkoliv je toto právo bez dalšího obsaženo v čl. 7.4.8. odst. 2 Zásad UNIDROIT a čl. 9:505 odst. 2 PECL, žádné podobné ustanovení Úmluva neobsahuje, proto je třeba postupovat podle obecného pravidla čl. 74 Úmluvy. Příčinná souvislost je tu zřejmě dána vždy; u předvídatelnosti bych si tak jistý nebyl. Zejména pokud by se jednalo o nějaký netypický způsob zmírnění škody, který neplní straně v době uzavření smlouvy nebyl znám, nebo neobvyklá výše nákladů vynaložených ke zmírnění škody⁶⁵. Proto se soudy a rozhodčí tribunály nesmějí spokojit s pouhým konstatováním, že jsou tyto náklady vždy nárokovatelné, ale naopak musejí v každém případě zkoumat naplnění podmínek odpovědnosti za škodu podle čl. 74 Úmluvy, zejména splnění testu předvídatelnosti. Může tak vyvstat otázka, jak je možné po poškozené straně spravedlivě požadovat, aby přijala opatření na zmenšení ztráty, když jí náklady spojené s přijetím takového opatření nebudou nahrazeny protistranou na základě nepředvídatelnosti. Je však velmi pravděpodobné, že v takovém případě bude i samotná ztráta, kterou má postup podle čl. 77 Úmluvy zmírnit, pro neplnící stranu nepředvídatelná. Tím spíše tak vyniká povaha „povinnosti“ podle předmětného článku jako hlavně „závazku sama vůči sobě“.⁶⁶

Každopádně pokud náklady vynaložené na zmírnění ztráty naplní požadavky odpovědnosti za škodu podle čl. 74 Úmluvy, jsou nárokovatelné, i pokud nakonec opatření, za které byly vynaloženy, nakonec ztrátu vůbec nezmírní, ba dokonce i pokud nakonec způsobí ještě vyšší škodu, jelikož „jestliže právo nepřiznává náhradu za ztráty, kterým bylo možno předejít vynaložením rozumného úsilí a nákladů, spravedlnost vyžaduje, aby riziko spojené s takovým úsilím nesla strana, jejíž protiprávní chování je činí nezbytnými“⁶⁷. Jedinou podmínkou je naplnění požadavku rozumnosti.⁶⁸

---

⁶³ Knapp, str. 560; Liu, 14.5.3; Beale - Lando, str. 447.

⁶⁴ Např. Rozsudek Odvolacího soudu 2. okruhu č. 95-7182 ze dne 6.12.1995.

⁶⁵ Podobně viz Opie, III.

⁶⁶ Rozsudek Krajského soudu v Grazi č. 4R 212/01 ze dne 24.1.2002; ve stejném duchu také rozsudek Obchodního soudu v St. Gallen č. HG.1999.82-HGK ze dne 3.12.2002.

⁶⁷ Corbin in Saidov 1, str. 147.

⁶⁸ Liu, 14.5.3., Riznik, §6.

Co se týká judikatury, tak například v jednom případě řešeném americkými soudy⁶⁹ byla přiznána kupujícímu náhrada nákladů, když se tento neúspěšně pokoušel opravit dodané vadné kompresory, stejně jako náhrada nákladů za údržbu a skladování kompresorů z druhé zásilky, kterou odmítl přijmout a ponechal ve skladu v přístavu dodání. Naopak za rozumné nepovažoval Nejvyšší soud SRN⁷⁰ opatření kupujícího, který na opravu vadného drtiče vynaložil nepřiměřené náklady ve srovnání s kupní cenou.

Druhá úmluva předmětného ustanovení zakládá právo neplnící strany na domáhat se snížení výše ztráty v rozsahu, v jakém měla být ztráta snížena. Na první pohled se jeví, že neplnící strana se musí tohoto svého práva před soudem nebo rozhodčím tribunálem dovolat, odborná literatura⁷¹, stejně jako většina judikatury⁷², se však kloní k názoru, že neplnící strana požívá této ochrany *ex offio*, tedy že soud nebo rozhodčí tribunál musí vždy z úřední povinnosti zkoumat, zda poškozená strana postupovala v souladu s čl. 77 Úmluvy, přičemž důkazní břemeno, že poškozená strana nepostupovala v souladu s předmětným ustanovením, logicky leží na straně porušující smlouvu.

Strana porušující smlouvu tak podle jednoho judikátu rakouského Nejvyššího soudu musí prokázat, že poškozená strana nezmenšila ztrátu a jak měla postupovat, aby došlo ke snížení ztráty, a jaká část celkové z celkové ztráty měla být snížena.⁷³ Opačný názor vyjádřil ve svém rozhodnutí jeden německý soud⁷⁴, když dospěl k závěru, že je na poškozené straně, aby prokázala, že opatření přijatá ke snížení ztráty byla rozumná.

Neblahým následkem postupu v rozporu s čl. 77 Úmluvy je pro poškozenou stranu fakt, že se nemůže dovolávat náhrady škody (ztráty) v rozsahu, v jakém touto stranou měla být snížena. Problémem, na který podle mého názoru není dostatečně poukazováno, je, že pod pojem „ztráta v rozsahu, v jakém měla být snížena“ se podřadí jakákoliv ztráta nastalá v příčinné souvislosti s nesplněním požadavku na zmenšení ztráty, tedy i škoda nepředvídaná či nepředvídatelná poškozenou stranou.⁷⁵ Za takovou ztrátu pak neplnící strana neponese žádnou

---

⁶⁹ Rozsudek Odvolacího soudu 2. okruhu č. 95-7182 ze dne 6.12.1995.

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo č. VIII ZR 300/96 ze dne 25.6.1997.

⁷¹ Riznik, §1.5 a další literatura tam uvedená.

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu Německé spolkové republiky č. VII ZR 121/98 ze dne 24.3.1999.; rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 9187 z června 1999; rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 8574 ze září 1996; opačný závěr v části týkající se rozumnosti přijatých opatření viz rozsudek Nejvyššího soudu Švýcarské konfederace č. 4C.105/2000 ze dne 15.9.2000.

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu Republiky Rakousko č. 10 OB 518/95 ze dne 6.2.1996.

⁷⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Hammu č. 19 U 97/91 ze dne 22.9.1992.

⁷⁵ Pro stejný názor, ačkoliv nikoliv výslovně uveden, viz Lookofsky 2, str. 156: „a plaintiff cannot recover for those harms that he could have avoided by reasonable action.“

odpovědnost, neboť mohla být odvrácena (či alespoň zmírněna) adekvátním opatřením poškozené strany. Nemůže být v souladu se zásadou rozumnosti ani zásadou dobré vůle požadovat po neplnící straně náhradu takové škody, které bylo lze předejít (nebo ji aspoň snížit) racionálním chováním poškozené strany. Jak tedy vidíme, výpočet „ztráty v rozsahu, v jakém měla být snížena“ nelze provést okamžitě v momentu, kdy strana poruší požadavek čl. 77 Úmluvy, ale až *ex post facto*, když už je s konečností známa celková výše škody. Výši ztráty, za kterou neplnící strana nebude odpovídat, je tak možné spočítat tak, že od celkové výše skutečně nastalé ztráty odečteme celkovou výši ztráty, ke které by došlo, pokud by poškozená strana postupovala v souladu s čl. 77 Úmluvy. Jak vidíme, lze poškozené straně rozhodně doporučit racionální postup, tzn. přijmout opatření na zmírnění hrozící ztráty; v opačném případě se tato vystavuje riziku odpovědnosti (zde míněno v obecném smyslu, jelikož strana samozřejmě nemůže být právně „odpovědná“ sama sobě) za náhodu. Samozřejmě uvedené varování má praktický dopad jen v těch situacích, kde by za celkovou škodu (po provedení opatření ke zmírnění ztráty), která byla předvídatelná pro neplnící stranu, odpovídala tato strana, ale v důsledku nesplnění povinnosti zmírnění ztráty poškozenou stranou, se neplnící strana odpovědnosti zbaví.

Z jiného úhlu pohledu, který snad může více osvětlit, co bylo řečeno v předchozím odstavci, lze nesplnění požadavku zmírnění škody vykládat jako nedostatek příčinné souvislosti mezi nesplněním závazku jedné strany a vznikem škody druhé straně. Kauzálně vzato by nedošlo ke škodě takového rozsahu, nebýt omisivního jednání poškozené strany. Jak vidíme, lze tedy neplnící stranu zbavit odpovědnosti za škodu jak na základě čl. 77, tak na základě čl. 74 Úmluvy. Neboli, cituje Saidova: „stejného výsledku lze dosáhnout prostřednictvím zásady příčinné souvislosti nebo zásady zmírňování nebo obou.“⁷⁶

---

⁷⁶ Saidov 1, s. 131, autorský překlad.

2. Vyloučení odpovědnosti za škodu

Jak jsme již poznali, odpovědnost za nesplnění smluvního závazku, jehož důsledkem může být odpovědnost za škodu, je podle Úmluvy odpovědností objektivní – nevyžaduje se zavinění, jde o odpovědnost za výsledek, které se nelze až na výjimky zprostit. Takové výjimky v Úmluvě představují články 79 a 80, které představují jistou pojistku proti neomezené aplikaci jinak striktně dodržované zásady *pacta sunt servanda*. Rozlišujeme dva druhy vyloučení odpovědnosti – první se týká vyloučení odpovědnosti za nesplnění povinnosti, které nastalo v důsledku působení vnějších vlivů, okolností nacházejících se mimo sféru kupujícího nebo prodávajícího, tedy typicky případy vyšší moci a (v omezené míře) překážky ekonomické povahy. Druhý typ exonerace je vyloučení odpovědnosti za nesplnění povinnosti, které bylo způsobeno druhou stranou.

Nejprve rozebereme první typ podle článku 79 odst. 1. Úmluvy. Strana tak není odpovědná za nesplnění jakékoliv své povinnosti (a tudíž ani není odpovědná za škodu tím vzniklou), pokud prokáže, že byly splněny tyto podmínky:

- a) toto nesplnění bylo způsobeno překážkou,
- b) která nezávisela na její vůli (resp. byla mimo její kontrolu – viz níže),
- c) ohledně které nebylo možno rozumně očekávat, že by s ní strana počítala v době uzavření smlouvy,
- d) a ohledně které nebylo možné rozumně očekávat, že by jí nebo její důsledky odvrátila nebo překonala.

Všechny podmínky (a-d) přitom musí být splněny kumulativně. Nyní detailně probereme každou z podmínek pro vyloučení odpovědnosti za škodu podle článku 79 Úmluvy.

2.1. Nesplnění bylo způsobeno překážkou

Zde je nutné rozebrat dva aspekty tohoto předpokladu. Zaprvé musí strana domáhající se vyloučení odpovědnosti prokázat příčinnou souvislost mezi tvrzenou překážkou a nesplněním povinnosti⁷⁷. Nelze osvobodit smluvní stranu od povinnosti splnit svůj smluvní závazek, pokud tvrzená překážka nebyla důvodem neplnění této strany. Jedná se zde opět o posuzování

---

⁷⁷ Tallon, str. 582.

příčiny a následku; toto posuzování bude principiálně vycházet ze stejných úvah jako v případě posuzování odpovědnosti za škodu při porušení smlouvy podle článku 74 Úmluvy – zejména lze navrhnout aplikaci již zmíněného *but for* testu, soud však může příčinnou souvislost posuzovat podle jakýchkoliv kritérií obvyklých v jeho právním řádu⁷⁸.

Zadruhé musí tato strana prokázat, že nesplnění její povinnosti bylo způsobeno „překážkou“ (anglicky „*impediment*“⁷⁹, francouzsky „*empêchement*“⁸⁰, španělsky „*impedimento*“⁸¹) v intencích Úmluvy. Výklad tohoto pojmu byl předmětem mnoha debat na akademické půdě. Bylo ukázáno, že význam tohoto pojmu je chápán jinak autory komentujícími různé jazykové verze⁸², rozdíly v chápání byly patrné zejména mezi francouzskou a anglickou verzí Úmluvy. Předmětem kritiky byla dále přílišná vágnost termínu „překážka“⁸³, který není nikde v Úmluvě definován a který i akademici komentující stejnou jazykovou verzi Úmluvy vykládají rozdílně. Ani legislativní historie Úmluvy při interpretaci tohoto pojmu příliš nepomůže⁸⁴. Např. Honnold tento pojem chápe jako „bariéru bránící plnění...(smluvního závazku)“⁸⁵, Nicolas jako „bariéru bránící plnění, vnější ve vztahu k (neplnící) straně a dotčené věci“⁸⁶, Stoll tento výraz vykládá jako „události vnější ve vztahu k porušující straně, kterými mohou být přírodní, sociální nebo politické události nebo materiální či právní problémy“⁸⁷, Lookofsky mluví o něčem, „co stojí v cestě straně plnící (povinnost)“⁸⁸. Výhodou použití tohoto termínu je bezpochyby fakt, že se neobjevuje v žádných národních právních předpisech⁸⁹, což přispívá k eliminaci „domovského trendu“⁹⁰, jevu přičímu se mezinárodní povaze Úmluvy, a k jednotné aplikaci podle článku 7 Úmluvy.

Obecně lze říci, že pojem „překážka“ v sobě zahrnuje případy „vyšší moci“ (v zahraničních právních systémech označované jako „*force majeure*“, „*Act of God*“ nebo „*caso fortuito*“) – tedy události nezávislé na vůli člověka, jako je požár, povodeň, extrémní sucho, bouřka,

---

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Viz „Article 79“ na <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/treaty.html>.

⁸⁰ Viz „Article 79“ na <http://www.cisg.fr/convention.html?lang=fr>.

⁸¹ Viz „Artículo 79“ na <http://turan.uc3m.es/uc3m/dpto/PR/dppr03/cisg/textoc.htm>.

⁸² Tallon, str. 578.

⁸³ Nicholas, str. 5-3.

⁸⁴ Lookofsky 2, str. 160.

⁸⁵ Honnold, str. 477.

⁸⁶ Nicholas, str. 5-13.

⁸⁷ Stoll in Schlechtriem 2, str. 608.

⁸⁸ Lookofsky 1, str. 139

⁸⁹ Enderlein - Maskow, str. 319 .

⁹⁰ Ibid.

zemětřesení, mráz a podobně⁹¹. Dále jí mohou být zásahy státní moci, jako např. zavedení vývozních restrikcí⁹² nebo zákazu dovozu⁹³ a v neposlední řadě také nepředvídatelné události jako vypuknutí války⁹⁴ nebo generální stávka⁹⁵. Otázka přípustnosti překážky ekonomického charakteru je rozvedena dále v této kapitole. Překážka, tak jak ji chápe Úmluva, nemusí ani spočívat v nějakém aktivním jednání nebo dění. Například neexistence metody na odhalení vad dodávaného zboží představuje podle rozsudku Nejvyššího soudu SRN⁹⁶ dostatečnou překážku pro vyloučení odpovědnosti. Podle Obchodního soudu prvního stupně v Besanconu nedodání zboží subdodavatelem zakládá vyloučení odpovědnosti, pokud prodávající nejednal ve špatné víře⁹⁷.

2.2. která nezávisela na vůli strany porušující smlouvu (byla mimo její kontrolu)

Předně je nutno podotknout, že použití těchto slov v české (neautentické) verzi Úmluvy pravděpodobně vychází z francouzské (autentické) verze. Opět je zde totiž patrný rozdíl v použitých výrazech. Zatímco francouzská verze zní: „*indépendant de sa volonté*“⁹⁸ (tedy v překladu „nezáviselá na její vůli“), španělská je v téměř totožném znění, byť s jemným rozdílem: „*ajeno a su voluntad*“⁹⁹, tedy „cizí, nesouvisející s její vůlí“, pak anglický text „*beyond his control*“¹⁰⁰, tedy „mimo její kontrolu“, a ruský text „*вне ее контроля*“¹⁰¹, znamenající totéž, mají rozdílný význam. Pakliže má Úmluva plnit svůj mezinárodní účel a přispět k rozvoji světového obchodu se zbožím, potom je krajně nežádoucí stav, kdy její jednotlivé jazykové verze nejsou ve svém významu identické¹⁰². Je třeba apelovat na překladatele mezinárodních smluv, aby překlady do jednotlivých jazykových verzí byly co nejpresnější a významově nejvíce si odpovídající.

Množina překážek „které nezávisely na vůli“ smluvní strany je nepochybně objemnější než množina překážek „mimo kontrolu“ smluvní strany. Lze říci, že každá překážka, která je mimo kontrolu smluvní strany, současně nezávisí na její vůli; opačně to však neplatí.

⁹¹ Schlechtriem - Schwenger, str. 1070.

⁹² Rozhodčí nález Bulharské obchodní a průmyslové komory č. 56/1995 ze dne 24.4.1996.

⁹³ Nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 155/1996 ze dne 22.1.1997.

⁹⁴ Enderlein - Maskow, str. 321.

⁹⁵ Schlechtriem - Schwenger, str. 1074.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu Německé federativní republiky č. VIII ZR 304/00 ze dne 9. ledna 2002.

⁹⁷ Rozsudek obchodního soudu města Besançon č. 97 009265 ze dne 19.1.1998.

⁹⁸ Viz „Article 79“ na <http://www.cisg.fr/convention.html?lang=fr>

⁹⁹ Viz „Artículo 79“ na <http://turan.uc3m.es/uc3m/dpto/PR/dppr03/cisg/textoc.htm>

¹⁰⁰ Viz „Article 79“ na <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/treaty.html>

¹⁰¹ http://www.cisg.ru/content/cisg_text.php?id=79

¹⁰² Na nesoulad mezi španělskou a anglickou verzí dotčeného ustanovení upozorňuje i Perales, 180.

Například, jak bude ukázáno dále, svévolné prodlení dodavatele prodávajícího s dodáním materiálu potřebného k výrobě a dodání smlouveného zboží je bezpochyby překážka, která nezávisí na vůli tohoto prodávajícího, je to dokonce překážka, která existuje proti jeho vůli. Nedá se však říci, že tato překážka byla mimo jeho kontrolu – bylo to koneckonců svobodné rozhodnutí tohoto prodávajícího svěřit dodání materiálu právě tomuto dodavateli. Prodávající měl možnost volby dodavatele – a jeho porušení smluvní povinnosti se tak podle tzv. „zásady správné volby“¹⁰³ nachází ve sféře kontroly prodejce. Zdá se tak, že anglická verze Úmluvy je v tomto směru přísnější, resp. stanoví striktnější předpoklady pro vyloučení odpovědnosti za nesplnění smluvního závazku.

Odpověď na otázku, která z jazykových verzí Úmluvy by v tomto případě měla převládnout, nenajdeme v samotné Úmluvě, neboť její arabské, anglické, čínské, francouzské, ruské a španělské znění je stejně autentické¹⁰⁴. V takových případech obvykle najdeme interpretační vodítko ve článku 33 odst. 4 Úmluvy o smluvním právu. Zde se však jeví jako nepoužitelné, neboť zřejmě nelze určit, které ze spojení „mimo její kontrolu“ nebo „nezávisle na její vůli“ tyto rozdílné verze Úmluvy s ohledem na předmět a účel Úmluvy nejlépe uvádí v soulad. Navíc ne všechny státy, které ratifikovaly Úmluvu, ratifikovaly také Vídeňskou úmluvu o smluvním právu¹⁰⁵, takže ani interpretace na jejím základě není univerzálním řešením. Jako přesvědčivé se zde jeví řešení, aby se v podobných případech vycházelo z anglického znění, neboť většina jednání na vídeňské konferenci probíhala v angličtině a právě tímto jazykem se bylo schopno vzájemně domluvit nejvíce delegátů konference. Tallon navíc připomíná, že spíše anglická verze je ta, která více naplňuje zamýšlený účel tohoto ustanovení¹⁰⁶. Tímto postupem jsme tedy dospěli k závěru, že vhodnější formulace zní „toto nesplnění bylo způsobeno překážkou mimo její kontrolu“. V následujícím výkladu budeme proto vycházet z tohoto znění.

Příklady překážek, které spadají do oblasti kontroly porušující strany, jsou např. překážky způsobené zaměstnanci¹⁰⁷. Typicky se jedná o založení požáru kvůli nerespektování požárních předpisů na pracovišti, stávka¹⁰⁸ (nikoliv však generální stávka, jejímuž svolání

---

¹⁰³ „Principle of correct choice“, viz Enderlein - Maskow, str. 329; k odlišnému závěru dospějeme, pokud se jedná o monopolního dodavatele – viz níže.

¹⁰⁴ Článek 101 Úmluvy.

¹⁰⁵ Vídeňskou úmluvu o smluvním právu doposud neratifikovaly například USA.

¹⁰⁶ Tallon, str. 578.

¹⁰⁷ Schlechtriem - Schwenzler, str. 1072; Plitz, str. 99.

¹⁰⁸ Pro (minoritní) názor, že i stávka ve vlastním podniku je důvodem pro vyloučení odpovědnosti viz Plitz, str. 101.

nemůže zaměstnavatel nijak zamezit), zničení smluveného zboží zaměstnancem, kterému byla svěřena jeho přeprava, sabotáž apod. Dalšími překážkami, které se typicky nacházejí ve sféře kontroly porušující strany, jsou okolnosti vycházející z jejích hospodářských a finančních poměrů¹⁰⁹. Nelze například (až na výjimečné případy) zprostit odpovědnosti stranu, která nesplní svůj peněžitý závazek kvůli tomu, že se ocitla v dočasné platební neschopnosti¹¹⁰. Podle jednoho ruského rozhodčího nálezů nebylo překážkou „mimo kontrolu“ kupujícího, když banka pověřená provedením platby tuto platbu neprovedla¹¹¹.

Za typické překážky „mimo kontrolu“ strany porušující smlouvu je možno považovat státní zásahy do ekonomiky, například zákaz vývozu určitého zboží¹¹² nebo odmítnutí státního orgánu vydat potřebné povolení pro dovoz určitého zboží¹¹³. Nepochybně budou do této kategorie spadat také případy znárodnění podniku nebo jeho části po státním převratu¹¹⁴. Fakt, že případy přírodních katastrof jsou také vždy mimo kontrolu strany porušující smlouvu, je natolik evidentní, že není třeba jej vysvětlovat.

2.3. ohledně které nebylo možno rozumně očekávat, že by s ní strana počítala v době uzavření smlouvy

Hned na první pohled je tohoto ustanovení je zřejmé, že hlavním předmětem zkoumání splnění této podmínky bude zkoumání předvídatelnosti tvrzené překážky, podobně jako u předvídatelnosti škody ve článku 74 Úmluvy. Vodítkem bude opět test předvídatelnosti a bude se opět zkoumat předvídatelnost překážky v době uzavření smlouvy. Přesto v daných ustanoveních najdeme drobné rozdíly ve formulaci. Zatímco článek 74 Úmluvy stanoví, že „...náhrada škody nesmí přesahovat ztrátu a ušlý zisk, kterou strana porušující smlouvu **předvídala nebo měla předvídat** v době uzavření smlouvy ...“, standard (ne)předvídatelnosti v případě článku 79 předpokládá překážku, „...ohledně které **nebylo možno rozumně očekávat**, že by s ní strana počítala v době uzavření smlouvy...“ Zatímco v prvním případě je tak zakotven objektivní i subjektivní prvek předvídatelnosti, ve druhém případě, zdá se, subjektivní prvek chybí. Jinými slovy, podle doslovného znění Úmluvy k vyloučení odpovědnosti postačí prokázat, že rozumně uvažující obchodník v pozici strany

---

¹⁰⁹ Lookofsky 1, str. 139.

¹¹⁰ Tallon str. 581; Enderlein - Maskow, str. 322.

¹¹¹ Nejvyšší rozhodčí soud Ruské federace, 16. února 1998.

¹¹² Rozhodčí nález Bulharské obchodní a průmyslové komory ze dne 24.4.1996; Guardiola, str. 151; Plitz, str. 99.

¹¹³ Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 155/1996 ze dne 22.1.1997.

¹¹⁴ Tallon, str. 582.

porušující smlouvu by v okamžiku uzavření smlouvy se vznikem tvrzené překážky nepočítal. Faktický stav vědomí strany porušující smlouvu je však zcela opomenut, tudíž se může zdát, že pouhá existence překážky, o které porušující strana dobře věděla, ale kterou by „normální osoba“ na jejím místě nepředvídala, postačí k vyloučení odpovědnosti této strany. Domnívám se však, že takový výklad není možný. Taková otázka patří bezpochyby do sféry působnosti Úmluvy, a jakožto otázka výslovně nevyřešená Úmluvou musí být vyřešena v souladu s obecnými zásadami, na kterých spočívá, mj. tedy v souladu se zásadou rozumnosti a dobré víry (pokud tuto přijmeme jako obecnou zásadu). Iracionální chování strany porušující smlouvu, tj. nesjednání klauzule pro případ, že vyvstane taková překážka, jejíž vznik se jevil dotčené straně jako možný, nemůže být přičítáno k tíži poškozené strany. Jak vidíme, i v případě vyloučení odpovědnosti je potřeba, aby vznik překážky nebyl předvídatelný objektivně ani subjektivně.

Pokud jde o standard předvídatelnosti pro vyloučení odpovědnosti, klíčovou roli zde hraje zásada rozumnosti. Jak podotkl Stoll, “úvahy pesimisty, který předvídá všechny možné katastrofy, by neměly být brány v potaz, stejně jako úvahy optimisty, který nikdy nepředpokládá ani tu nejmenší smůlu”.¹¹⁵ Každý případ je nutné posuzovat individuálně. Určité vodítko již nastínily soudy a rozhodčí soudy; např. v jednom rozhodčím nálezu CIETAC¹¹⁶ bylo konstatováno, že nevydání licence pro dovoz zbraní do země kupujícího je předvídatelná překážka, které se kupující nemůže dovolávat. Stejně tak se nelze dovolávat nepředvídatelné změny v zákoně, pokud účinnost této změny nastala po uzavření smlouvy, ale zákon samotný byl vydán před tímto okamžikem¹¹⁷. V případě *Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich GmbH & Co., KG*¹¹⁸, dospěl americký spud k závěru, že abnormálně tuhá zima, jejímž důsledkem je zamrznutí moře a uzavření přístavu v době, kdy běžně k zamrznutí nedochází, kterýmžto následkem dojde k porušení závazku prodávajícího dodat zboží, je nepředvídatelnou překážkou vylučující odpovědnost. Je nutno podotknout, že při rozhodování vycházel soud z amerického precedentu postaveného na americké právní úpravě vyloučení odpovědnosti¹¹⁹, což je v přímém rozporu s předepsaným aplikačním a interpretačním postupem podle článku 7 Úmluvy, pročež se také toto rozhodnutí (někde označované jako

---

¹¹⁵ Stoll in Zeller 1, str. 173, autorský překlad.

¹¹⁶ Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/1993/11 ze dne 7.8.1993.

¹¹⁷ Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/1997/11 ze dne 7.5.1997.

¹¹⁸ Rozsudek Okresního soudu pro okres Severního Illinois č. 03 C 1154 ze dne 6.7.2004.

¹¹⁹ Rozsudek Odvolacího soudu 4. okruhu č. 395 So.2d 442 ze dne 5.2. 1981.

nejhorší rozhodnutí podle Úmluvy za 25 let¹²⁰) stalo terčem kritiky. Jeden belgický soud pak vydal rozhodnutí¹²¹, podle kterého podstatný pokles světové tržní ceny mražených malin je běžným jevem v mezinárodním obchodě, a není tedy důvodem pro vyloučení odpovědnosti kupujícího za nezaplacení kupní ceny.

Bohužel k dnešnímu dni je rozhodnutí týkajících se předvídatelnosti vzniku překážky jen velice omezený počet. Z případu *Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich GmbH & Co., KG*, plyne logický závěr, že předvídatelnost „vyšší moci“ přírodní povahy musí být zkoumána jak z pohledu místa, kde vznikla překážka, tak s ohledem na okamžik vzniku takové překážky. To vše v rámci zásady rozumnosti z pohledu strany porušující smlouvu, případně rozumné osoby, kdyby byla na jejím místě. Lze tak například uzavřít, že výskyt tropické bouře v období hurikánů v Mexickém zálivu by nevyloučil odpovědnost prodávajícího, jehož loď byla potopena, za nedodání zboží. Pravděpodobně by tomu tak bylo, kdyby podobný hurikán zničil loď vezoucí náklad na Labi. Ničivé zemětřesení je poměrně běžný jev například v Japonsku a je tam jistě předvídatelnou překážkou. Naproti tomu v České republice by šlo o jev tak výjimečný, že by určitě znamenal vyloučení odpovědnosti.

2.4. ohledně které nebylo možné rozumně očekávat, že by jí nebo její důsledky odvrátila nebo překonala

I pokud jsou všechny předchozí podmínky pro vyloučení odpovědnosti splněny, strana domáhající se vyloučení odpovědnosti musí stále prokázat, že nemohla odvrátit nebo překonat tvrzenou překážku a že nemohla odvrátit nebo překonat důsledky takové překážky¹²². I v tomto případě je odkazováno na „rozumnou osobu“ – tj. jak by se zachovala racionálně uvažující osoba se stejnou znalostí okolností a se stejnou kvalifikací¹²³. Toto pravidlo odráží zásadu, že strana má povinnost učinit vše, co je v jejích silách, aby dostála svému smluvnímu závazku, nikoliv očekávat překážku, která jí této povinnosti zprostí¹²⁴.

Požadavek, aby od strany nebylo možné rozumně očekávat odvrácení překážky nebo jejích důsledků, jde zpravidla ruku v ruce s požadavkem, aby překážka byla „mimo kontrolu“ porušující strany. Posuzování otázky, zda bylo možné rozumně očekávat překonání překážky nebo jejích důsledků, je komplikovanější. Je zřejmé, že není možné rozumně očekávat splnění

¹²⁰ Lookofsky, J., Flechtner, H., Nominating Manfred Forberich: The Worst CISG Decision in 25 Years?, *Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration* (2005/1).

¹²¹ Rozsudek Okresního soudu v Hasselt č. AR 1849/94 ze dne 2.5.1995.

¹²² Komentář – čl. 79, odst. 7.

¹²³ Lindström, 4.4.

¹²⁴ Komentář – čl. 79, odst. 7.

nemožného. Zpravidla jde o případy, kdy bylo předmětem smlouvy dodání individuálně určeného zboží. Nelze očekávat nahrazení vzácného obrazu nebo sochy. Podobně, pokud se plnění předmětu smlouvy stalo po uzavření smlouvy protiprávním, jde o překážku, jejíž důsledky není možno překonat¹²⁵. Na druhou stranu pokud je předmětem smlouvy dodání druhově určeného zboží, pak se zpravidla v případech ztráty nebo zničení tohoto zboží očekává jeho adekvátní náhrada. Například v jednom případě řešeném na půdě CIETAC se čínský prodávající domáhal vyloučení odpovědnosti za nedodání pomerančů, protože celou provincii Hunan postihly záplavy, které zničily většinu pomerančovníků¹²⁶. CIETAC v arbitrážním řízení shledal, že nešlo o nepřekonatelnou překážku, jelikož dodávka pomerančů nebyla omezena na pomeranče původem z Hunanu, takže prodávající mohl kdekoliv jinde nakoupit náhradní zboží a splnit svůj závazek.

2.5. Obsahuje Úmluva klauzuli *hardship* ?

Složitější situace nastává, pokud je splnění smluvního závazku možné, ovšem nadměrně nákladné, tedy situace označovaná v zemích *common law* jako *hardship*. Je namístě rozlišovat mezi nemožností plnění na základě *force majeure*, tedy nemožností plnění, jež explicitně předvídá Úmluva, jehož následkem je vyloučení odpovědnosti za škodu po dobu trvání překážky. Dá se říci, že vyloučení odpovědnosti podle Úmluvy je spíše dočasného charakteru. Po odpadnutí překážky exonerace končí a obnovuje se odpovědnost za škodu způsobená porušením smluvního závazku. Naproti tomu klauzule *hardship* podle národních právních úprav i mezinárodních instrumentů předvídá vliv nepředvídatelných a neodvratitelných skutečností, které závažným způsobem trvale naruší smluvní rovnováhu, respektive vlivem nich odpadne důvod, pro který byla smlouva uzavřena (a německý pojem *Wegfall der Geschäftsgrundlage* je zde zcela příznačný). Dalším rozdílem je, že narozdíl od *force majeure*, *hardship* sleduje modifikaci smluvních podmínek nebo odstoupení postižené strany od smlouvy, nikoliv vyloučení odpovědnosti. Přesto, zdá se, slovo „překážka“ může obsahovat nejenom nemožnost plnění, ale takové ztížení plnění v důsledku nepředvídané události, že toto je excesivně zatěžující pro dlužnou stranu. Ovšem jak moc zatěžující musí toto plnění být?

---

¹²⁵ Flambouras 1, str. 274.

¹²⁶ Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/1997/33 ze dne 30.11.1997.

Úmluva poměrně přísně dbá na splnění smlouvy; překonání překážky či jejích následků je tak vyžadováno i za cenu značně zvýšených nákladů. Například v jednom případě z roku 1993¹²⁷ se italský prodávající domáhal vyloučení odpovědnosti za nedodání zboží, jelikož od okamžiku uzavření smlouvy stoupla cena objednaného zboží o 30%. Italský soud shledal, že Úmluva byla v té době neaplikovatelná, jelikož Švédsko (země sídla kupujícího) ji ještě neratifikovalo, *obiter dicta* však poznamenal, že i kdyby aplikoval úmluvu, odpovědnost prodávajícího by nebyla vyloučena, jelikož italská doktrína *excessiva onerosita sopravvenuta*, obdoba klauzule *hardship*, nemá v Úmluvě místo. Zvýšení tržní ceny obchodovaného zboží o 30% pak nepředstavuje nepřekonatelnou překážku podle článku 79 Úmluvy. Podle jednoho belgického judikátu¹²⁸ ani „významný pokles světové tržní ceny“ obchodovaného zboží nemá za následek exoneraci kupujícího z povinnosti zaplatit za něj sjednanou cenu. Německý judikát z roku 1997¹²⁹ pak „nastavil laťku“ ještě výše. Poté, co prodávající neobdržel zboží, jehož dodání bylo předmětem smlouvy s kupujícím, od svého dodavatele, tento porušil smluvu a zboží kupujícímu nedodal, odkazuje na vyloučení odpovědnosti podle článku 79 Úmluvy. Soud judikoval, že zboží bylo běžně k dostání v místě prodávajícího, i když za trojnásobek smluvené ceny. Podle názoru soudu však ani takové zvýšení ceny nepředstavovalo natolik nepřekonatelnou překážku, aby byla vyloučena odpovědnost prodávajícího. Obecně se z konstantní rozhodovací praxe soudů a rozhodčích soudů a z publikací odborné veřejnosti dá dojít k závěru, že subjekty mezinárodního obchodu přijímají určité riziko spojené s fluktuací tržní ceny obchodovaného zboží¹³⁰.

Nepřipouští se tedy vyloučení odpovědnosti za nesplnění závazku jen proto, že se plnění jedné strany z důvodu změny situace na trhu stalo ekonomicky náročnějším¹³¹. Doktrína *rebus sic stantibus* nemá v Úmluvě místo¹³². To však však neplatí neomezeně. Mnohé právní systémy dnešního světa obsahují doktríny vycházející ze starořímské doktríny *rebus sic stantibus*¹³³, poskytující ochranu tam, kde v důsledku neočekávané závažné události mezi uzavřením smlouvy a faktickým plněním došlo k radikální změně ve smluvní rovnováze. Jde o omezení obecné zásady svatosti smluv - *pacta sunt servanda*. Takovými doktrínami jsou

---

¹²⁷ Rozsudek Okresního soudu v Monze č. 4167/88 ze dne 14.1.1993

¹²⁸ Rozsudek Okresního soudu v Hasselt č. AR 1849/94 ze dne 2.5.1995.

¹²⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Hamburku č. 1 U 167/95 ze dne 28.2. 1997.

¹³⁰ Např. Gordley, str. 528.

¹³¹ Zeller 1, str. 164.

¹³² Flambouras 1, str. 277.

¹³³ Fucci, I.D.

například *Wegfall der Geschäftsgrundlage* v německém¹³⁴ a rakouském právu¹³⁵, *excessiva onerosita supervenuta*¹³⁶ v právu italském, *imprevisión* v právu argentinském¹³⁷, peruánském¹³⁸, bolivijském¹³⁹ a mexickém¹⁴⁰, *impracticability* v právu USA¹⁴¹, *imprévision* ve francouzském právu¹⁴². I české právo zná v omezené míře prostředky na ochranu proti podstatné změně okolností¹⁴³.

V mezinárodním obchodním právu je doktrína *rebus sic stantibus* jednou z nejstarších zvykových norem¹⁴⁴. V předchůdci Úmluvy, ULIS, je tato zakotvena ve článku 74 odst. 2, podle kterého je strana, jejíž plnění je postiženo překážkou, trvale zbavena povinnosti splnit svůj závazek, pokud v průběhu doby, po kterou překážka trvala, okolnosti se změnily natolik, že hodnota plnění je „zcela jiná“ než hodnota plnění, kterou předpokládala smlouva. Toto ustanovení však bylo natolik kritizováno pro jednoduchost, s jakou se strana v prodlení mohla zbavit svého závazku¹⁴⁵, že se autoři Úmluvy rozhodli jej vypustit a do článku 79 Úmluvy, který je „následovníkem“ článku 74 ULIS, vůbec nezařadit.

Přesto ani v případě Úmluvy nelze uzavřít, že v případech radikální změny okolností ekonomického charakteru je bezvýjimečně dána odpovědnost strany za splnění závazku. Podle názoru Poradního orgánu Úmluvy může v případech nadměrného ekonomického zatížení dojít k vyloučení odpovědnosti podle článku 79 Úmluvy¹⁴⁶. Tento názor je založen na premise, že slovo „překážka“ v sobě nezahrnuje výhradně jen naprostou nemožnost plnění, nýbrž může zahrnovat i případy, kdy se plnění závazku stane pro jednu ze stran nepřiměřeně tíživým¹⁴⁷. Poradní orgán ve svém názoru používá již zmíněný termín „*hardship*“, převzatý z práva *common law*, jakožto ekonomickou nemožnost plnění.

---

¹³⁴ § 313 německého občanského zákoníku (BGB).

¹³⁵ uvedená doktrína sice není zakotvena v žádném rakouském právním předpisu, je však dovozena judikatorně – více k tomuto tématu viz: Lurger, B., Thunhart, R., Austrian Report: Unexpected Circumstances, LMU München (2005)

¹³⁶ § 1467 italského občanského zákoníku.

¹³⁷ § 1198 argentinského občanského zákoníku.

¹³⁸ § 1440 peruánského občanského zákoníku.

¹³⁹ § 581 bolivijského občanského zákoníku.

¹⁴⁰ § 7.35. mexického občanského zákoníku.

¹⁴¹ § 2-615 Uniform Commercial Code.

¹⁴² podobně jako u rakouského *Wegfall der Geschäftsgrundlage*, ani francouzská doktrína *imprévision* není inkorporována v žádném francouzském právním předpisu; jde o judikatorně dovozenou doktrínu.

¹⁴³ Např. § 50a odst. 3 Občanského zákoníku.

¹⁴⁴ Cornell University Law School, Legal Information Institute: http://www.law.cornell.edu/wex/rebus_sic_stantibus

¹⁴⁵ Flambouras 1, str. 264, Garro, IV.9.

¹⁴⁶ CISG-AC 7, komentář 3.1.

¹⁴⁷ Pro opačný názor viz Flambouras 2, 7.

Tento pojem je definován například v Zásadách UNIDROIT¹⁴⁸. Toto pojetí v sobě kombinuje prvky jednotlivých národních doktrín, ale nelze jej plně ztotožňovat ani s jednou¹⁴⁹. Konkrétně se podle Zásad UNIDROIT jedná o *hardship* tam, kde nastalé události podstatně změnilo rovnocenné postavení smluvních stran buď proto, že náklady na plnění jedné strany vzrostly, nebo hodnota plnění, které má strana obdržet, klesla. Přitom musí jít o události, které nastaly, nebo které strana seznala po uzavření smlouvy, které nebyly předvídatelné, byly mimo kontrolu strany a strana nepřevzala riziko jejich výskytu. Strana, jež se nachází v situaci *hardshipu*, má právo požadovat úpravu smlouvy – v případě, že nedojde mezi stranami k dohodě, může se kterákoliv strana obrátit na soud; ten může buď ukončit smluvní vztah, nebo pozměnit smluvu za účelem dosažení ztracené rovnováhy.

Definici *hardshipu* podle Zásad UNIDROIT však nelze pro účely Úmluvy použít¹⁵⁰. Je sice pravdou, že Zásady UNIDROIT, stejně jako Úmluva, jsou mezinárodními instrumenty sloužícími ke stanovení práv a povinností stran v mezinárodním obchodě a je pravda, že podle některých autorů lze Zásady UNIDROIT, v obecné rovině, použít k vyplnění mezer tam, kde Úmluva mlčí¹⁵¹, v této situaci to však neplatí. V průběhu *travaux préparatoires* zaznělo několik návrhů, aby bylo do textu Úmluvy začleněno ustanovení zakotvující vyloučení odpovědnosti v *hardshipových* případech. Žádný takový návrh však nebyl přijat, i s ohledem na požadavek, aby nová Úmluva neobsahovala nic jako článek 74 bývalého ULIS. Článek 6.2.2. Zásad UNIDROIT, podobně jako článek 74 ULIS, zavádí vyloučení odpovědnosti na základě změněných okolností. S ohledem na shora uvedené vyplývá, že úmyslem tvůrců Úmluvy bylo *hardship*, v podobě v jaké se nyní vyskytuje v Zásadách UNIDROIT, vyloučit. Z této argumentace dále vyplývá, že *hardship* v podobě obsažené v Zásadách UNIDROIT není otázkou „spadající do působnosti ale neřešenou“ v Úmluvě. Jde o otázku již zcela vyřešenou, odpovědí na níž je, nedochází k vyloučení odpovědnosti na základě existence *hardshipu* tak, jak ji chápou Zásady UNIDROIT.

Nic na tom nemůže změnit ani kontroverzní rozsudek belgického Nejvyššího soudu¹⁵², který našel mezeru v Úmluvě právě ohledně práva na úpravu smlouvy, kterou „zacementil“ použitím ustanovení Zásad UNIDROIT. Přitom nejprve správně poznamenal, že růst ceny materiálu na výrobu prodávaného zboží o 70% spadá pod pojem „překážka“ podle článku 79 odst. 1

---

¹⁴⁸ Článek 6.2.2. Zásad UNIDROIT.

¹⁴⁹ Flambouras 2, 2.

¹⁵⁰ Zeller 1, str. 164

¹⁵¹ Neumann, str. 17; Bridge, str. 63; ale viz Flechtner, str. 95.

¹⁵² Rozsudek Kasačního dvora Belgického království č. C.07.0289.N ze dne 19.6.2009.

Úmluvy (i když zmíněných 70% se může jevit jako nedostatečná překážka, je aplikace citovaného ustanovení zcela konzistentní s názorem Poradního orgánu Úmluvy č. 7). Následně však judikoval, že otázka práva na úpravu smlouvy (kterého se dovolával prodávající) je mezerou v Úmluvě, pročež se uchýlil k interpretačnímu pravidlu podle článku 7 odst. 2 Úmluvy, které říká: „Otázky spadající do předmětu úpravy této Úmluvy, které v ní nejsou výslovně řešeny, se řeší podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, nebo jestliže takové zásady chybějí, podle ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého.“ Nadepsaný soud však nepochopitelně zaměnil „zásady, na nichž Úmluva spočívá“ se „zásadami mezinárodního obchodního práva“ a provedl doplnění Úmluvy podle druhého uvedeného. Jako zásady mezinárodního práva pak označil Zásady UNIDROIT a právo na úpravu smluvních podmínek našel tam. Následně nařídil kupujícímu doplatit 450.000 EUR na kupní ceně.

Nebezpečnost tohoto precedentu je evidentní. Jelikož soud nemohl v Úmluvě najít ekvivalent *hardshipových* ustanovení podle domácího práva, automaticky uzavřel, že se jedná o mezeru v Úmluvě (kterou navíc vyplnil zcela v rozporu s interpretačním ustanovením Úmluvy). Pokud by každý soud, který nenajde v Úmluvě ekvivalent domácího institutu, automaticky tento prohlásil za mezeru v Úmluvě, její jednotná aplikace by byla zcela znemožněna. Toto rozhodnutí je o to závažnější, že se jedná o rozhodnutí nejvyššího soudu signatáře Úmluvy, jistě ne bezvýznamné pro ostatní belgické soudy. Pro ostatní soudy a rozhodčí tribunály však bude zřejmě nejlepší, vzhledem k jeho celkové zmatečnosti, jej zcela ignorovat.

Přes všechno zde uvedené, názor autora této práce, stejně jako např. názor Poradního orgánu pro Úmluvu¹⁵³, je, že i Úmluva obsahuje určité prvky starořímského *rebus sic stantibus*. Tyto prvky však nelze ztotožňovat a ani srovnávat s úpravou podle Zásad UNIDROIT. Existují totiž, pro náš případ, dvě pojetí nemožnosti plnění ekonomické povahy. První je obsaženo v článku 6.2.2. Zásad UNIDROIT, respektive ve článku 74 ULIS. Druhý typ je implicitně obsažen v Úmluvě v článku 79 Úmluvy. Tento druhý typ však spíše než z nějaké implikované existence doktríny *rebus sic stantibus* v Úmluvě, resp. jejího nalezení v „obecných zásadách, na kterých Úmluva spočívá“ vychází z doslovného znění Úmluvy. Představme si například situaci, kdy americký prodávající má na základě kupní smlouvy se zimbabwským kupujícím dodat zboží za kupní cenu 5 000 000 zimbabwijských dolarů (Z\$), přičemž měnou plnění kupujícího je rovněž zimbabwijský dolar. V okamžiku uzavření smlouvy je kurz 1 US\$ = 20

---

¹⁵³ CISG-AC 7, komentář 3.1.

Z\$. V důsledku neočekávané hyperinflace v Zimbabwe však hodnota zimbabwiského dolaru spadne k datu splatnosti závazku kupujícího na 1 US\$ = 20 000 000 Z\$. Pokud by nyní došlo k plnění smlouvy, prodávající za svoje zboží neobdrží prakticky nic a kupující toto zboží získá prakticky zadarmo. Je zřejmé, že požadovat po prodávajícím plnění za takto drasticky změněné situace by bylo hrubě nespravedlivé a nerozumné. Přitom právě požadavek, aby bylo možné „rozumně očekávat, že by strana následek překážky překonala“, je v tomto případě nenaplněn, neboť i kdyby prodávající měl dostatečnou kapacitu na splnění jeho závazku, požadavek naplnění elementu rozumnosti není splněn¹⁵⁴. Velice příhodně tuto situaci vystihuje Lookofsky¹⁵⁵, když poukazuje na situaci, kdy se obchod přes noc pro jednu stranu změnil v noční můru pro jednu stranu, a v terno pro tu druhou. Odborná literatura zde uvádí termín „limit sebeobětování“ („*limit of sacrifice*“)¹⁵⁶ jakožto hranici, od které není možné rozumně očekávat, že by strana své nesnáze s plněním závazku, vzniklé v důsledku nepředvídatelné překážky, překonala. Není však jasné, jak by tento limit sebeobětování měl být kvantifikován. Jak již bylo uvedeno, ani vzrůst cen dodávaného zboží o 200% nedovedl soud k závěru o existenci *hardshipové* situace. Na druhou stranu Enderlein a Maskow v této souvislosti uvádějí hranici 100% změny rovnováhy smlouvy (tj. vzestup nákladů na poskytnuté plnění o 100% nebo pokles hodnoty přijatého plnění o 50%) odkdy již „míra úsilí, které lze rozumně očekávat, je překročena“¹⁵⁷. K dnešnímu dni není evidován (snad kromě výše zmíněného neslavného rozsudku Nejvyššího soudu Belgického království, který je nejlépe ignorovat) jediný případ, kdy by soud shledal vyloučení odpovědnosti za nesplnění smluvního závazku na základě existence *hardshipu*. Lze tak uzavřít, že dosažení vyloučení odpovědnosti postavené čistě na ekonomických důvodech bude v praxi velmi složité.

---

¹⁵⁴ Ke stejnému závěru musíme dojít i během jakékoliv hyperinflace – např. Německo ve 20. letech a Argentina v 70. letech 20. století – viz Garro, IV.4. – nebo jiného drastického znehodnocení měny – viz Schlechtriem - Schwenger, str. 1074.

¹⁵⁵ Lookofsky 3, str. 99.

¹⁵⁶ Krüger, 4; Lindström, 4.4.; Bonnell, str. 130; Stoll in Schlechtriem 2, str. 603; Rimke, str. 223; CISG-AC 7, pozn. pod čarou č. 43; Schlechtriem - Schwenger, str. 1069; Garro, IV.5.

¹⁵⁷ Enderlein - Maskow, str. 324.

2.6. Vyloučení odpovědnosti v případech, kdy plněním závazku nebo jeho části byla pověřena třetí osoba

Podle čl. 79 odst. 2 Úmluvy:

Jestliže nesplnění povinnosti ze smlouvy je způsobeno třetí osobou, kterou strana pověřila plněním celého smluvního závazku nebo jeho části, je vyloučena její odpovědnost pouze v případě, že

- a. strana není odpovědná podle předchozího odstavce a
- b. osoba, kterou strana pověřila splněním povinnosti, by nebyla odpovědná, kdyby ustanovení předchozího odstavce se vztahovalo na ni.

Případy, kdy smluvní strana pověřila třetí osobu plněním celého jejího závazku nebo jeho části, upravuje odst. 2 článku 79 Úmluvy. Toto ustanovení je oproti ULIS zcela nové a snaží se reagovat na stále častější využívání subdodavatelů¹⁵⁸, resp. snahy neplnících smluvních stran vyvázat se z odpovědnosti za neplnění s poukazem na neplnění jejich smluvních partnerů, které podle jejich názoru představuje „překážku mimo jejich kontrolu“. Pokud totiž neplnící strana prokáže, že nesplnění jejího smluvního závazku je způsobeno jejím dodavatelem, a že toto nesplnění splňuje i ostatní náležitosti „překážky“ podle článku 79 odst. 1 Úmluvy, potom by (při absenci druhého odstavce) byla tato strana exonerována i v případě, kdy by se její dodavatel nemohl dovolat ustanovení prvního odstavce¹⁵⁹. Tomuto se částečně snaží zabránit druhý odstavec tohoto článku, podle kterého v případě, kdy plněním závazku nebo jeho části pověřila smluvní strana třetí stranu, bude u této smluvní strany vyloučena odpovědnost za neplnění jen v případě, kdy jak na neplnící smluvní stranu, tak na třetí stranu dopadá ustanovení odst. 1. Částečně proto, že tento zpřísněný režim se vztahuje jen na třetí osoby, které neplnící strana „pověřila plněním celého smluvního závazku nebo jeho částí“.

Problémy v interpretaci způsobuje právě toto použité spojení. Původně navrhovaný termín „subdodavatel“ („*subcontractor*“) nebyl přijat, protože takový termín již byl obsažen v právních řádech několika států, zatímco v jiných státech šlo o termín zcela neznámý¹⁶⁰, a existovaly obavy, že by soudy těchto států mohly tento termín použitý v Úmluvě vykládat

---

¹⁵⁸ Tallon, str. 583.

¹⁵⁹ Nicolas, str. 5-22; Enderlein - Maskow, str. 326.

¹⁶⁰ Honnold, str. 487

podle významu, který má v těchto národních předpisech¹⁶¹. Pro vyřešení otázky, jestli na tu kterou třetí osobu dopadá ustanovení článku 79 odst. 2 Úmluvy je tak rozhodující výklad spojení „pověřil plněním závazku nebo jeho části“. Posouzení, zda se v daném případě aplikuje druhý odstavce, může být přitom pro výsledek celého sporu rozhodující.

Aby „třetí osoba“ spadala pod definici obsaženou v článku 79 odst. 2 Úmluvy, musí být naplněno několik předpokladů. Odborná veřejnost a judikatura shrnuje tyto požadavky zhruba následovně:

Strana domáhající se vyloučení odpovědnosti musí požádat třetí osobu o plnění související s plněním hlavního závazku; musí tedy dojít k faktickému převzetí plnění smluvního závazku třetí osobou¹⁶². Současně tato třetí osoba musela vědět, že plnění jejího závazku je prostředkem k plnění hlavního závazku. Musí být dáno organický vztah („*organic link*“) mezi hlavní smlouvou a subkontraktem¹⁶³. Třetí osoba musí být právně nezávislá na osobě, která je stranou hlavní smlouvy¹⁶⁴, tudíž nesmí jít o zakázku, kterou pověřila mateřská společnost její společnost dceřinou¹⁶⁵. Třetí osoba ve smyslu článku 79 odst. 2 Úmluvy musí být ekonomicky¹⁶⁶ a funkčně nezávislá na smluvní straně, musí stát mimo její organizační strukturu, mimo její oblast kontroly a odpovědnosti¹⁶⁷. Strana domáhající se vyloučení odpovědnosti musí dále prokázat, že kontrahovala „kompetentní a způsobilou“ („*competent and capable*“¹⁶⁸) třetí osobu, v opačném případě nelze překážku považovat za nepředvídatelnou ani mimo kontrolu strany porušující smlouvu¹⁶⁹.

V úvahu přichází například situace, kdy je subdodavatel pověřen prodávajícím, aby pro kupujícího obstaral nějaké zboží a přímo mu jej doručil, nebo kdy se prodávající obrátí na třetí osobu, aby tato zhotovila zboží podle specifikací poskytnutých kupujícím¹⁷⁰. Dále jsou za třetí osoby považovány banky, které jsou kupujícím pověřeny provedením platby¹⁷¹, a

---

¹⁶¹ K fenoménu „*homeward trend*“ více viz Tallon, str. 583.

¹⁶² Lookofsky 2, str. 163.

¹⁶³ Tallon, str. 584.

¹⁶⁴ Enderlein - Maskow, str. 326.

¹⁶⁵ Tallon, str. 584.

¹⁶⁶ Pro opačný názor viz Enderlein - Maskow, str. 326.

¹⁶⁷ CISG-AC 7, odst. 19, Garro, II.2.

¹⁶⁸ Tallon, str. 584.

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Schlechtriem 1, str. 103, CISG-AC 7, odst. 22.

¹⁷¹ Schlechtriem - Schwenger, str.1078; srov. rozhodčí nálezy Nejvyššího rozhodčího soudu Ruské federace č. 29 ze dne 16.2.1998, podle kterého ne ve všech případech, kdy kupující pověřil banku platbou kupní ceny, je nesplnění jejího závazku mimo kontrolu kupujícího.

dopravci, kterým prodávající svěřil dopravu prodávajícího zboží¹⁷²; podle jednoho švýcarského judikátu splní prodávající svoji povinnost včas, pokud zboží odešle včas (pokud jej včas svěří k doručení třetí osobě), nikoliv pokud kupující obdrží zboží včas¹⁷³. Druhý odstavec se podle Schlechtriema vztahuje i na třetí osoby, kterým je svěřeno plnění části smlouvy na základě pokynu protistrany, zde však může vzniknout odpovědnost této strany podle článku 80 Úmluvy¹⁷⁴.

Je nezpochybnitelné, že za vadné plnění nebo nesplnění závazku nastalé v důsledku vlastních záležitostí odpovídá tato strana sama. Stejně tak odpovídá i za pochybení subjektu, jehož tato strana zaměstnala k plnění svých závazků¹⁷⁵.

O třetí osobu podle článku 79 odst. 2 Úmluvy nepůjde ani v případě subdodavatele zboží nebo dodavatele materiálu potřebného ke zhotovení zboží¹⁷⁶. Jejich plnění je pouze předpokladem plnění smluvní strany, nedochází jím k plnění hlavního závazku¹⁷⁷. Jejich zboží je navíc zásadně nahraditelné, a tudíž neplnění těchto dodavatelů nelze považovat za překážku¹⁷⁸. Výjimku v tomto směru mohou představovat situace, kdy si strana nemohla vybrat ani ovládat svého dodavatele a kdy jeho neplnění nebylo možné nijak zhojit. V těchto případech však bude vyloučena odpovědnost strany podle článku 79 odst. 1 Úmluvy, nikoliv podle odst. 2, jelikož nesplnění závazku nelze přičítat „třetí osobě“ v intencích odst. 2¹⁷⁹. Typicky přichází v úvahu subdodavatel, který má monopol k určitému druhu zboží, nebo subdodavatel, který byl vybrán kupujícím¹⁸⁰.

Opačný pohled na danou věc zastává Zeller, který namítá, že v dnešním ekonomickém prostředí bude zřejmě každá třetí strana spadat pod definici obsaženou v článku 79 odst. 2 Úmluvy¹⁸¹. Nemá podle něj smysl rozlišovat, jestli nesplnění smluvní povinnosti je způsobeno nedodáním materiálu (v kterémžto případě by mohlo dojít k vyloučení odpovědnosti podle odst. 1) nebo nedodáním již zhotoveného výrobku (zde zřejmě odkazuje

---

¹⁷² Rozsudek Odvolacího soudu v Luganu č. 12.2002.181 ze dne 29. října 2003; Schlechtriem - Schwenger, str. 1077; Enderlein - Maskow, str. 326.

¹⁷³ Rozsudek Obchodního soudu curyšského kantonu č. HG 970238.1 ze dne 10.2.1999.

¹⁷⁴ Schlechtriem - Schwenger, str. 1078.

¹⁷⁵ Enderlein - Maskow, str. 325.

¹⁷⁶ Vischer, str. 179; Schlechtriem - Schwenger, str. 1079; Enderlein - Maskow, str. 325; Guardiola, str. 150; Sierralta, str. 263.

¹⁷⁷ Schlechtriem 1, str. 103

¹⁷⁸ Tallon, str. 584.

¹⁷⁹ Schlechtriem 1, str. 103.

¹⁸⁰ Schlechtriem 1, str. 102.

¹⁸¹ Zeller 1, str. 177.

na použití odst. 2). Jako obecný princip, na kterém Úmluva spočívá, uvádí Zeller „odpovědnost konečného prodávajícího za nedodání zboží“¹⁸². Pro ilustraci uvádí příklad francouzského kupujícího a dvou australských prodávajících, jejichž vztahy se řídí Úmluvou, a předmětem jejichž smlouvy je dodání počítačů, které se vyrábí v jisté továrně v Číně. Zatímco první prodávající dováží součástky pro výrobu počítačů do Austrálie, kde provede jejich montáž a následně vyexpeduje hotový výrobek do Francie, druhý prodávající si nechá počítače sestrojít již v Číně (dovozují, že tím Zeller naznačuje, že čínský partner tím plní část závazku tohoto prodejce) a již hotové je doveze do Austrálie, odkud, aniž by s nimi ještě cokoliv dělal, je vyveze do Francie. Následně čínskou továrnu zničí povodeň. Podle Zellerova v tomto případě nemá smysl rozlišovat do jaké kategorie „třetích osob“ v obou z případů spadá čínský partner. Důsledkem zatopení jeho továrny je v obou případech nesplnění smluvní povinnosti australského prodávajícího.

Domnívám se však, že uvedený případ není přílehlavý, jelikož v obou případech dojde k vyloučení odpovědnosti prodávajícího podle článku 79 Úmluvy. Mnohem zajímavější by bylo uvést hypotetický případ, kdy zmíněný čínský prodávající nedodá zboží v důsledku neschopnosti vlastního managementu. V tomto případě nebude jeho odpovědnost vyloučena podle prvního odstavce, jelikož neschopnost managementu spadá do odpovědnosti za vlastní sféru. Dodejme, že tento čínský partner je jediný subjekt, který vyrábí počítače (ať již hotové výrobky nebo součástky) v kvalitě požadované francouzským kupujícím a jedná se o dodavatele známého svojí spolehlivostí a pečlivostí. V případě prodávajícího, který od něj dováží součástky, ze kterých pak v Austrálii skládá hotové počítače, bude jeho odpovědnost za nedodání počítačů kupujícímu vyloučena, neboť neplnění čínského partnera bude překážkou splňující všechny náležitosti podle prvního odstavce, přičemž tento partner se nekvalifikuje jako „třetí osoba, které bylo svěřeno plnění závazku nebo jeho části“. Naproti tomu v případě prodávajícího, který obchoduje s hotovými počítači, nedojde k vyloučení jeho odpovědnosti za nedodání, jelikož tento pověřil čínského partnera splněním části jeho závazku (sestavením počítačů podle specifikací kupujícího), čímž se tento partner kvalifikuje jako „třetí osoba“ ve smyslu druhého odstavce. Pro vyloučení odpovědnosti prodávajícího by v tuto chvíli musela být vyloučena odpovědnost čínského partnera podle prvního odstavce, tak tomu však v daném případě není.

---

¹⁸² Ibid.

Souhlasím s Zellerem, že toto řešení je, s ohledem na pojetí odpovědnosti podle Úmluvy jako „odpovědnosti za výsledek“, nesmyslné, nicméně je přesto jediné správné. Pokud Zeller uvádí, že „nemá smysl interpretovat třetí osoby restriktivně¹⁸³“, potom musím oponovat. Výklad Zellera se jeví jako teleologický, neboť v uvedeném úryvku je několikrát poukazováno na „smysl“ tohoto ustanovení Úmluvy. Tento druh výkladu lze však použít jen tam, kde gramatický výklad není jasný. Obecně uznávané interpretační pravidlo je, že gramatický výklad má přednost před všemi ostatními¹⁸⁴. Výklad teleologický, stejně jako výklad systémový, komparativní, historický atd., lze použít jen subsidiárně. Z článku 79 odst. 2 Úmluvy přitom z gramatického výkladu jasně plyne, že „třetí osobou“ se zde rozumí jen taková osoba, která byla pověřena splněním celého závazku nebo jeho části. Těžko si lze představit, že by nějaký soud shledal, že objednáním součástí, ze kterých je následně nutné sestavit počítač, prodávající pověřil svého dodavatele splněním svého závazku (nebo jeho části) dodat hotový počítač francouzskému kupujícímu. Závěr Zellera, že každá třetí osoba dnes spadá pod definici uvedenou v druhém odstavci, není správný.

Jak vidíme z uvedeného výkladu, článek 79 Úmluvy je velice komplikovaný a náročný na pochopení. Dá se souhlasit s názorem, že se jedná o jeden z nejnáročnějších článků celé Úmluvy¹⁸⁵. Mnohdy se ani uznávané autority nedokáží shodnout na jeho interpretaci¹⁸⁶ a to samé platí bohužel o soudech a rozhodčích tribunálech¹⁸⁷. Situace ohledně některých otázek interpretace tohoto ustanovení je do dnešní doby nejasná, takže nelze než doufat, že některé z nich budou v budoucnu řešeny judikatorně. Navzdory početným rozhodnutím soudů a rozhodčích tribunálů však k řešení zásadních otázek spadajících do působnosti článku 79 Úmluvy dochází jen pomalu. Problém tkví v tom, že řešení většiny sporu je evidentní na první pohled nebo krátce po něm. Jinak řečeno, chybí výraznější zastoupení „*hard cases*“, které by problematické otázky vyjasnily.

2.7. Další předpoklady vyloučení odpovědnosti podle článku 79 Úmluvy

Odstavce 1 a 2 čl. 79 Úmluvy nejsou jediné, které stanoví podmínky pro vyloučení odpovědnosti. Další podmínky stanoví odstavce 3 až 5. Ve srovnání s náročností výkladu předchozích dvou odstavců je však pojednání o nich značně triviální.

---

¹⁸³ Zeller 1, str. 177.

¹⁸⁴ Např. článek 31 Úmluvy o smluvním právu.

¹⁸⁵ Ziegel 2, čl. 79 odst.1; Flechtner, str. 84.

¹⁸⁶ Pro ilustraci viz Enderlein - Maskow, str. 319 *et seq.*

¹⁸⁷ Srov. např. rozsudek Kasačního dvora Belgického království č. C.07.0289.N ze dne 19.6.2009 a rozsudek Vrchního soudu v Hamburku č. 1 U 167/95 ze dne 28.2. 1997.

Podle čl. 79 odst. 3 Úmluvy „Vyloučení odpovědnosti podle tohoto článku je účinné po dobu, po kterou trvá překážka“. Z jednoho pohledu lze toto ustanovení brát jako časové omezení vyloučení odpovědnosti, kterého je možné se domáhat toliko po dobu trvání překážky. Z druhého pohledu jde o další z podmínek, kterou je strana, která porušila smlouvu, musí prokázat – tedy že překážka nejenom, že nastala, ale v období, za které se tato strana domáhá vyloučení odpovědnosti, skutečně stále trvala. Prakticky se tedy toto ustanovení uplatní hlavně v případech škody způsobené prodlením¹⁸⁸. Po opadnutí překážky, která způsobila nesplnění smluvní povinnosti (zrušení zákazu dovozu, skončení generální stávky, zpřístupnění přístavu atp.), se vyloučení odpovědnosti nelze dovolat.

Podle článku 79 odst. 4 Úmluvy je strana, které brání ve splnění smluvního závazku překážka, povinna dát o této překážce vědět protistraně a spolu s tím i o důsledcích překážky na schopnost této strany plnit svůj závazek. To vše v přiměřené lhůtě poté, co se tato strana dozvěděla nebo měla dozvědět o překážce. Pokud tuto svou povinnost nesplní, je druhé straně odpovědná za škodu tím vzniklou.

Jak vidíme, povinnost podle čtvrtého odstavce není tak úplně předpokladem pro vyloučení odpovědnosti. K vyloučení odpovědnosti dojde (za splnění všech ostatních podmínek) i při nesplnění této oznamovací povinnosti¹⁸⁹. Strana je však podle tohoto odstavce odpovědná za škodu, kterou způsobí nesplněním této oznamovací povinnosti. Je třeba odlišovat odpovědnost, jejíž vyloučení se strana domáhá (podle prvního odstavce jde o jakoukoliv odpovědnost) a (druhotnou) odpovědnost, která této straně vzniká za porušení oznamovací povinnosti. Na druhou stranu, z prvního odstavce neplyne, že by se vyloučení odpovědnosti nemohlo vztahovat i na porušení oznamovací povinnosti¹⁹⁰. V takovém případě pak zřejmě požadavek na oznámení překážky, která brání straně splnit povinnost podle čtvrtého odstavce, z povahy věci nepřipadá v úvahu.

Článek 79 odst. 5 Úmluvy stanoví, že se strana, která neporušila smluvní závazek, může domáhat jakéhokoliv nároku z neplnění kromě náhrady škody. Poškozená strana tak může i nadále odstoupit od smlouvy, požadovat slevu z kupní ceny, úrok nebo naturální plnění. To bude možné u překážek dočasného charakteru, naopak vyloučeno bude tam, kde se v důsledku

---

¹⁸⁸ Schlechtriem 1, str. 104.

¹⁸⁹ Schlechtriem - Schwenzler, str. 1081.

¹⁹⁰ Ibid.

překážky stalo plnění nemožným¹⁹¹. Nárokovatelnost smluvní pokuty je posuzována podle rozhodného vnitrostátního práva.¹⁹²

2.8. Nesplnění smluvní povinnosti způsobené protistranou

Článek 80 Úmluvy zní: „Strana nemůže uplatňovat nároky z nesplnění povinností druhou stranou v rozsahu, v kterém bylo způsobeno jednáním nebo opomenutím první strany.“

Doposud jsme se zabývali vyloučením odpovědnosti v těch případech, kdy nesplnění závazku jednou smluvní stranou bylo způsobeno okolnostmi vnějšími ke stranám smluvního vztahu. Článek 80 Úmluvy naproti tomu upravuje situace, kdy nesplnění povinnosti jedné strany je způsobeno jednáním nebo opomenutím druhé strany. Je zde vyjádřena zásada dobré víry podle čl. 7 Úmluvy¹⁹³ a jistě i zásada *nemo turpitudinem suam allegare potest*¹⁹⁴, jakož i *maxim venire contra factum proprium non valet*¹⁹⁵. V jednom belgickém judikátu¹⁹⁶ i zaznělo, že podoba čl. 80 Úmluvy má blízko k doktríně *estoppel*, známé z práva *common law*.

Existuje zásadní rozdíl mezi úpravou podle článků 79 a 80 Úmluvy¹⁹⁷ spočívající v tom, že vyloučení se vztahuje na všechny nároky vzniklé z porušení smlouvy¹⁹⁸, tj. nejen nárok na náhradu škody, ale i nárok na odstoupení od smlouvy¹⁹⁹, na slevu z kupní ceny atd. Předpokladem pro vyloučení odpovědnosti je zde pouze příčinná souvislost mezi jednáním nebo opomenutím jedné strany a nesplněním povinnosti druhé strany, není zde vyžadováno zavinění²⁰⁰. Nesplnění povinnosti druhé strany však musí být vysoce pravděpodobným důsledkem jednání nebo opomenutí první strany²⁰¹, tj. charakteristickým následkem v oblasti mezinárodního obchodu²⁰². Zatímco však předchozí věta je jistě aplikovatelná na jednání po právu a v dobré víře, pokud se první strana dopouští protiprávního jednání nebo jednání ve špatné víře, musí být podle názoru autora kauzalita posuzována bez ohledu na pravděpodobnost nebo předvídatelnost vzniku negativního následku. Dále není zapotřebí

¹⁹¹ Schlechtriem - Schwenger, str. 1084; Enderlein - Maskow, str. 333.

¹⁹² Komentář – čl. 79, odst. 9, Tallon, str. 588; Schlechtriem 1, str. 104; Schlechtreim - Schwenger, str. 1083.

¹⁹³ Rozsudek Vrchního soudu v Karlsruhe č. 1 U 280/96 ze dne 25.6.1997; Schlechtriem - Schwenger, str. 1088; Enderlein - Maskow, str. 334.

¹⁹⁴ Honnold, str. 495.

¹⁹⁵ Perales, 180; Enderlein - Maskow, čl. 80, 1.1.

¹⁹⁶ Rozsudek Okresního soudu v Tongerenu č. A.R. A/04/01960 ze dne 25.1.2005.

¹⁹⁷ Pro detailní výčet rozdílů mezi oběma články a eventuálně článkem 77, viz Neumann, str. 3-7.

¹⁹⁸ Schwenger - Manner, str. 477; Enderlein - Maskow, str. 335; Schlechtriem 1, str. 104.

¹⁹⁹ Rozsudek Krajského soudu v Dusseldorfu č. 31 O 223/91 ze dne 9.7.1992.

²⁰⁰ Enderlein - Maskow, str. 335.

²⁰¹ Tallon, str. 599.

²⁰² Enderlein - Maskow, str. 336; ale viz Schwenger - Manner, str. 474, podle kterých nepředvídatelnost negativního následku není podmínkou pro aplikaci článku 80 Úmluvy.

prokazovat neodvratitelnost, nepřekonatelnost atd.²⁰³ Nelze se ani dovolávat vyloučení odpovědnosti podle článku 79 odst.1. Úmluvy.²⁰⁴ Například kupující, který svými činy zabrání prodávajícímu v dodání zboží, nemůže ani odstoupit od smlouvy, ani požadovat naturální plnění. K tomuto zjevně racionálnímu závěru je však stěžejní zapotřebí článku 80 Úmluvy²⁰⁵.

Neumann²⁰⁶ uvádí tři možné scénáře, kdy může dojít k uplatnění článku 80 Úmluvy. První z nich je situace, kdy nesplnění závazku jedné strany je způsobeno výhradně druhou stranou. Jako příklad uvádí situaci nastíněnou Honnoldem²⁰⁷, kdy kupující přesvědčí úředníky státu, kam má být dovezeno zboží, aby pro toto zboží nevydali prodávajícímu dovozní povolení (Schlechtriem, stejně jako Schwenger a Manner, v této souvislosti staví na stejnou rovinu i pouhé neobstarání těchto povolení kupujícím²⁰⁸). V takovém případě bude zjevně odpovědnost prodávajícího za nedodání zboží vyloučena.

Druhá kategorie zahrnuje případy, kdy dojde k porušení závazku vlivem prodávajícího i kupujícího a současně lze rozeznat, které konkrétní důsledky mělo to které jednání té které strany. Uvažme například situaci, kdy je prodávající v prodlení s dodáním zboží, když je však připraven zboží dodat, kupující mu neposkytne součinnost, ke které byl smluvně zavázán, takže prodávající nedodá zboží ani tak. V takových případech je vyloučena odpovědnost prodávajícího jen za tu část prodlení, která byla způsobena nečinností kupujícího²⁰⁹.

Do třetí kategorie spadají případy „sdílené odpovědnosti“ („*shared responsibility*“), tj. situace, kdy jednání obou stran vede k nesplnění závazku jedné z nich, avšak toto nesplnění nelze přičíst ani jedné straně. V takových případech zřejmě dojde k rozdělení odpovědnosti *pro rata*.²¹⁰

Z konkrétních soudních rozhodnutí je možno zmínit vyloučení odpovědnosti prodávajícího za škodu tam, kdy se kupující neřídí instrukcemi prodávajícího při zacházení se zbožím,

---

²⁰³ Schwenger - Manner, str. 474; Enderlein - Maskow, str. 335.

²⁰⁴ Ibid.

²⁰⁵ Lookofsky 2, str. 166; ale viz Tallon, str. 595 a Honnold, str. 497.

²⁰⁶ Neumann, str. 8.

²⁰⁷ Honnold, str. 496.

²⁰⁸ Schlechtriem 1, str. 104; Schwenger - Manner, str. 474.

²⁰⁹ Viz také Enderlein - Maskow, str. 337.

²¹⁰ Schwenger - Manner, str. 477, pro detailní argumentaci obhajující rozdělení odpovědnosti *pro rata* v případech sdílené odpovědnosti, viz Neumann, str. 8 *et seq.*

následkem čehož mu vznikne škoda²¹¹. Byla vyloučena odpovědnost prodávajícího za nedodání zboží tam, kde kupující nesplnil povinnost převzít zboží²¹², v případě nezaplacení kupní ceny za dodané zboží byla vyloučena odpovědnost prodávajícího za nedodání dalšího zboží²¹³, když kupující nesplnil povinnost určit přístav dodání zboží, kupující se domohl vyloučení odpovědnosti za nesplnění závazku otevřít akreditiv²¹⁴. V jednom případě prohlášení prodávajícího, že nesplní svůj závazek dodat zboží v budoucnu, vedlo k vyloučení odpovědnosti kupujícího za nezaplacení kupní ceny za dřívější dodávky²¹⁵. V jiném případě nesplnění závazku prodávajícího dodat zboží, které je v souladu se smlouvou, vedlo k vyloučení odpovědnosti prodávajícího za nezaplacení kupní ceny (následkem čehož byl odmítnut nárok prodávajícího na zaplacení smluvní pokuty za opožděnou platbu)²¹⁶. Další rozhodnutí se týkalo situace, kdy kupující neoprávněně odmítl nabídku prodávajícího na odstranění vad zboží, které mu předtím dodal. Prodávající se v tomto případě domohl vyloučení odpovědnosti za dodání vadného zboží²¹⁷. V jednom rozhodnutí, které však necitovalo článek 80 Úmluvy, nebylo uznáno platným odstoupení od smlouvy dané prodávajícím na základě smluvní doložky, že prodávající má právo odstoupit od smlouvy, pokud dojde k významným personálním změnám v managementu kupujícího. Jelikož se však prodávající aktivně zasadil o propuštění ředitele společnosti kupujícího, rozhodčí soud uznal, že se naplnění uvedené doložky nemůže dovolávat²¹⁸.

Domnívám se, že nelze souhlasit s rozhodnutími, které konstatovaly příčinnou souvislost tam, kde neplnění druhé strany bylo pouze „odplatou“ za neplnění první strany v případech, kdy právo k odmítnutí plnění neplynulo přímo z Úmluvy²¹⁹. Přeci jen článek 80 Úmluvy se vztahuje na nesplnění povinnosti jednou stranou, které bylo způsobeno druhou stranou (tj. když se toto plnění stalo v důsledku činu druhé strany nemožným nebo minimálně téměř nemožným²²⁰). Toto ustanovení se nevztahuje na situace, kde jedna strana dala pouhou motivaci neplnit druhé straně. Tato druhá strana má přeci všemožné prostředky ke sjednání

---

²¹¹ Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 189/2003 ze dne 29. 12. 2004.

²¹² Rozsudek Vrchního soudu v Mnichově č. 7 U 1720/94 ze dne 8. 2. 1995.

²¹³ Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní arbitráž při Běloruské obchodní a průmyslové komoře č. 24/13-95 ze dne 5. 10. 1995.

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu Republiky Rakousko č. 10 Ob 518/95 ze dne 6. 2. 1996.

²¹⁵ Rozhodčí nález Curyšské obchodní komory č. ZHK 273/95 ze dne 31. 5. 1996.

²¹⁶ Rozhodčí nález Tribunálu mezinárodní obchodní arbitráže při Ukrajinské obchodní komoře, 2005.

²¹⁷ Rozsudek Krajského soudu v Koblenzi č. 2 U 31/96 ze dne 31. 1. 1997.

²¹⁸ Rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 8817 z prosince 1997.

²¹⁹ Např. rozhodčí nález Curyšské obchodní komory č. ZHK 273/95 ze dne 31. 5. 1996; rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní arbitráž při Běloruské obchodní a průmyslové komoře č. 24/13-95 ze dne 5. 10. 1995.

²²⁰ Rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 11849, 2003.

nápravy, ať již právo na náhradu škody, na slevu z kupní ceny, nebo na odstoupení od smlouvy. Odmítnout nebo pozastavit plnění má druhá strana také jen v případech stanovených Úmluvou²²¹. Pokud však tato strana neodstoupí od smlouvy, může nanejvýš uplatnit práva pro tyto případy stanovená v Úmluvě. Nelze však dovodit, že by měla univerzální právo odmítnout plnění při každém nesplnění povinnosti první strany.²²² Jestliže se autoři Úmluvy rozhodli poskytnout straně právo na odepření nebo pozastavení v určitých případech a v jiných případech není toto právo výslovně zakotveno, *a contrario* plyne, že v těchto jiných případech vyjádřili autoři Úmluvy svůj úmysl takové právo neposkytnout. Lze tudíž souhlasit s rozhodnutími, kde v podobných případech takové právo nebylo přiznáno²²³.

---

²²¹ Články 58 odst.3, 71, 85 Úmluvy.

²²² Podobný názor viz Stoll, Gruber in Flechtner, str. 87.

²²³ Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/2003/12 ze dne 18. 12. 2003 a rozhodčí nález rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 11849 (2003).

3. Závěr

Jak možno vidět z podaného výkladu, na první pohled tvrdě znějící tón článku 74 Úmluvy je podstatně moderován početnými ustanoveními omezujícími rozsah odpovědnosti strany porušující smlouvu. Ačkoliv v současné pravovědě není v současnosti bezvýhradně přijímán žádný model ke kalkulaci celkové výše škody, za níž nese odpovědnost strana porušující smlouvu, jeví se taková kalkulace poměrně triviálně: od celkové výše nastalé škody se odečte (1) škoda, která není v příčinné souvislosti s porušením smlouvy, (2) škoda nepředvídatelná v intencích čl. 74 Úmluvy, (3) škoda vzniklá porušením povinnosti ke zmírnění škody podle čl. 77 Úmluvy, (4) škoda způsobená nesplněním smluvního závazku kvůli „překážce“ podle čl. 79 Úmluvy a (5) škoda vzniklá jednáním nebo opomenutím poškozené strany, které mělo za následek nesplnění smlouvy druhou stranou. To vše samozřejmě s vyloučením dvojího započítávání.

Pro určení příčinné souvislosti nejprve zkoumáme faktickou kauzalitu, především zda bylo porušení smlouvy *conditio sine qua non*. V případě nelogického výsledku pak použijeme jednu z alternativních metod určení faktické kauzality: NESS test nebo teorii hypotetické alternativní kauzality. V případě, že aplikací faktické kauzality dospějeme k zjevně neudržitelnému výsledku, se musíme zabývat právní kauzalitou. Pro určení předvídatelnosti je třeba zkoumat jak stav vědění (faktický i presumovaný) a na jeho základě poté vlastní schopnost předvídat vzniklou škodu (objektivním a subjektivním testem). Nenahrazuje se škoda, které bylo možno zabránit, tj. škoda vzniklá v důsledku nevyhovění požadavku na zmírnění škody poškozenou stranou. Odpovědnost neplnící strany je vyloučena v případě nepředvídatelné a neodvratitelné překážky. Za tu se nepovažuje pouhá zvýšená ekonomická náročnost plnění. Dále je samozřejmě vyloučena odpovědnost této strany za škodu vzniklou nesplněním smluvního závazku, které bylo způsobeno poškozenou stranou.

Jak jsme poznali, mnohá ustanovení Úmluvy jsou velmi nejasná a působící potíže při výkladu. Shoda nepanuje ani mezi nejuznávanějšími autory a mezi soudními a rozhodčími rozhodnutími ještě méně. Jak bylo možno vidět, některá rozhodnutí budí dodnes značné kontroverze. Za největší neduh při aplikaci Úmluvy soudy a rozhodčími tribunály lze bezpochyby označit „vypůjčování si“ analogických ustanovení z vlastních právních řádů tam, kde Úmluva hovoří nejasně. Přitom, jak bylo ukázáno, takový postup je zcela v rozporu s požadavkem čl. 7 Úmluvy, který cílí na její jednotnou aplikaci ve všech signatářských státech. Pokud má Úmluva přispět k unifikaci mezinárodního smluvního práva, musí být

vykládána a aplikována soudy a rozhodčími tribunály ve všech signatářských státech stejně, nebo alespoň podobně.

Na obranu kontroverzních soudních rozhodnutí je však třeba připomenout, že v některých státech dochází k aplikaci Úmluvy soudy jen minimálně; vždyť např. v databázi Unilex není evidováno jediné české soudní rozhodnutí týkající se Úmluvy. Nelze se pak divit, že rozhodnutí soudů, které aplikují Úmluvu jen velmi sporadicky, jsou „méně kvalitní“, než judikáty soudů nebo rozhodčích tribunálů při obchodních komorách, jimž je Úmluva „denním chlebem“. Proto bych v první řadě za relevantní zdroje interpretace Úmluvy viděl publikace předních světových právníků v oblasti, v tomto textu bezpočetněkrát citovaných, kteří v mnoha případech stáli u zrodu samotné Úmluvy jako členové delegací svých zemí na vídeňském kongresu. Zejména osobnosti jako Schlechtriem, Schwenger, Saidov, Enderlein, Honnold, Tallon, Liu a Knapp jsou celosvětově uznávanými autoritami v dané oblasti. Ze soudních a rozhodčích orgánů jsou pak pro svoji dlouholetou tendenci ve vydávání kvalitních a přesvědčivých rozhodnutí všeobecně uznávanými a čteně citovanými autoritami zejména ICC, CIETAC a Nejvyšší soud SRN.

Pokud mám na úplný závěr své práce zhodnotit, do jaké míry byl splněn její účel, tedy podat dostatečně obsáhlý výklad o náhradě škody podle Úmluvy, pak bych konstatoval, že tento účel byl splněn. Snad až na jednu výjimku, kterou budiž absence výkladu ke konkrétní a abstraktní kalkulaci škody podle článků 75, resp. 76 Úmluvy, aby i v intencích systematického uspořádání Úmluvy byl výklad k části „Náhrada škody“ kompletní. Tím by však tento text výrazněji překročil standardní rozsah diplomové práce. Proto se touto otázkou budu zabývat spíše v jiné kvalifikační práci.

Seznam judikatury

Anglie a Wales

Rozsudek Court of Exchequer č. 9 Ex Ch 341 ze dne 23. 2. 1854 (Hadley & Anor v Baxendale & Ors), k dispozici na:

<http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Exch/1854/J70.html>

Rozsudek Sněmovny lordů č. AC 196 ze dne 9. 12. 1948 (Monarch Steamship Co Ltd v Karlshamns Oljefabriker), k dispozici na:

http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1948/1949_SC_HL_1.html

Rozsudek Sněmovny lordů č. 1 AC 350 ze dne 17. 10. 1967 (C Czarnikow Ltd v Koufos nebo The Heron II), k dispozici na: <http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1967/4.html>

Austrálie

Rozsudek Nejvyššího soudu Australského společenství č. 171 CLR 506 (1991) (March v E & M Stramare Pty Ltd), výtah z rozsudku k dispozici na:

http://www.unistudyguides.com/index.php?title=March_v_Stramare

Belgie

Rozsudek okresního soudu v Hasselt č. AR 1849/94 ze dne 2. 5. 1995 (Vital Berry Marketing v. Dira-Frost), abstrakt v angličtině k dispozici na:

<http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=263&step=Abstract>

Rozsudek Okresního soudu v Tongerenu č. A. R. A/04/01960 ze dne 25. 1. 2005 (Scaform International BV & Orion Metal BVBA v. Exma CPI SA), anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050125b1.html>

Rozsudek Kasačního dvora Belgického království č. C.07.0289.N ze dne 19. 6.2009 (Scaform International BV v. Lorraine Tubes S. A.S.), anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/090619b1.html>

Bělorusko

Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní arbitráž při Běloruské obchodní a průmyslové komoře č. 24/13-95 ze dne 5.10.1995 (ATT v. Armco), anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/951005b5.html>

Bulharsko

Rozhodčí nález Bulharské obchodní a průmyslové komory č. 56/1995 ze dne 24. 4. 1996, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960424bu.html>

Čína

Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/1993/11 ze dne 7. 8. 1993, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/930807c1.html>

Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/1997/11 ze dne 7. 5. 1997, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970507c2.html>

Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/1997/33 ze dne 30.11.1997, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/971130c1.html>

Rozhodčí nález Čínské mezinárodní rozhodčí komise pro hospodářství a obchod č. CISG/2003/12 ze dne 18.12.2003, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/031218c1.html>

Francie

Rozsudek Obchodního soudu města Besançon č. 97 009265 ze dne 19. 1. 1998, abstrakt v angličtině k dispozici na: <http://www.unilex.info/case.cfm?id=416>

Itálie

Rozsudek Okresního soudu v Monze č. 4167/88 ze dne 14. 1. 1993 (Nuova Fucinati v. Fondmetall International, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/930114i3.html>

Mezinárodní obchodní komora

Rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 8574 ze září 1996, k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/968574i1.html>

Rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 8817 z prosince 1997, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/978817i1.html>

Rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 9187 z června 1999, k dispozici na: <http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=466&step=FullText>

Rozhodčí nález Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory č. 11849 (2003), k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/031849i1.html>

Německo

Rozsudek Krajského soudu v Düsseldorfu č. 31 O 223/91 ze dne 9. 7. 1992, abstrakt v angličtině k dispozici na:

<http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=171&step=Abstract>

Rozsudek Vrchního soudu v Hammu č. 19 U 97/91 ze dne 22. 9. 1992, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/920922g1.html>

Rozsudek Vrchního soudu v Mnichově č. 7 U 1720/94 ze dne 8. 2. 1995, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/950208g1.html>

Rozsudek Vrchního soudu v Koblenzi č. 2 U 31/96 ze dne 31. 1. 1997, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970131g1.html>

Rozsudek Vrchního soudu v Hamburku č. 1 U 167/95 ze dne 28. 2. 1997, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970228g1.html>

Rozsudek Vrchního soudu v Karlsruhe č. 1 U 280/96 ze dne 25. 6. 1997, abstrakt v angličtině k dispozici na:

<http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=296&step=Abstract>

Rozsudek Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo č. VIII ZR 300/96 ze dne 25. 6. 1997, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970625g2.html>
Rozsudek krajského soudu v Celle č. 3 U 246/97 ze dne 2. 9. 1998, abstrakt v angličtině k dispozici na: <http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=498&step=Abstract>

Rozsudek Vrchního soudu v Bamberku č. 3 U 83/98 ze dne 13. 1. 1999, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/990113g1.html>

Rozsudek Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo č. VII ZR 121/98 ze dne 24.3.1999, anglický překlad k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cases/990324g1.html>

Rozsudek Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo č. VIII ZR 304/00 ze dne 9. ledna 2002, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020109g1.html>

Rakousko

Rozsudek Nejvyššího soudu Republiky Rakousko č. 10 Ob 518/95 ze dne 6. 2. 1996, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960206a3.html>

Rozsudek Nejvyššího soudu Republiky Rakousko č. 1 Ob 292/99v ze dne 28.4.2000, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000428a3.html>

Rozsudek Nejvyššího soudu Republiky Rakousko č. 7 Ob 301/01t ze dne 14. 1. 2002, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020114a3.html>

Rozsudek Vrchního soudu v Grazi č. 4R 212/01 ze dne 24. 1. 2002, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020124a3.html>

Rusko

Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 155/1996 ze dne 22. 1. 1996, abstrakt v angličtině k dispozici na: <http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=376&step=Abstract>

Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 155/1996 ze dne 22. 1. 1997, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/970122r1.html>

Rozhodčí nález Nejvyššího rozhodčího soudu Ruské federace č. 29 ze dne 16. 2. 1998, abstrakt v angličtině k dispozici na:
<http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=365&step=Abstract>

Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 97/2004 ze dne 23. 12. 2004, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/041223r1.html>

Rozhodčí nález Tribunálu pro mezinárodní obchodní arbitráž při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace č. 189/2003 ze dne 29. 12. 2004, anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/041229r1.html>

Švýcarsko

Rozhodčí nález Curyšské obchodní komory č. ZHK 273/95 ze dne 31. 5. 1996, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960531s1.html>

Rozsudek Obchodního soudu curyšského kantonu č. HG 970238.1 ze dne 10. 2. 1999, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/990210s1.html>

Rozsudek Nejvyššího soudu Švýcarské konfederace č. 4C.105/2000 ze dne 15.9.2000 (FCF S.A. v. Adriafile Commerciale S.r.l.), anglický překlad k dispozici na:
<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000915s2.html>

Rozsudek Obchodního soudu v St. Gallen č. HG.1999.82-HGK ze dne 3. 12. 2002, k dispozici na: <http://www.globalsaleslaw.org/content/api/cisg/urteile/727.htm>

Rozsudek Odvolacího soudu v Luganu č. 12.2002.181 ze dne 29. října 2003, anglický překlad k dispozici na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/031029s1.html>

Ukrajina

Rozhodčí nález Tribunálu mezinárodní obchodní arbitráže při Ukrajinské obchodní komoře ze dne 21. 6. 2002, anglický překlad k dispozici na:

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020621u5.html>

Rozhodčí nález Tribunálu mezinárodní obchodní arbitráže při Ukrajinské obchodní komoře (2005), anglický překlad k dispozici na:

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050000u5.html>

USA

Rozsudek Odvolacího soudu 3. okruhu č. 137 F.2d 569 ze dne 16. 7. 1943 (Krauss v. Greenbarg), abstrakt k dispozici na:

http://www.leagle.com/decision/1943706137F2d569_1561

Rozsudek Odvolacího soudu 4. okruhu č. 395 So.2d 442 ze dne 5. 2. 1981 (LOUIS DREYFUS CORP. v. CONTINENTAL GRAIN CO.), k dispozici na:

http://www.leagle.com/decision/1981837395So2d442_1749

Rozsudek Odvolacího soudu 2. okruhu č. 95-7182 ze dne 6. 12. 1995 (Rotorex Corp. v. Delchi Carrier), k dispozici na:

<http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=157&step=FullText>

Rozsudek Okresního soudu pro okres Severního Illinois č. 03 C 1154 ze dne 6. 7. 2004 (Raw Materials Inc. v. Manfred Forberich GmbH & Co., KG), k dispozici na:

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040706u1.html>

Seznam literatury

1. BEALE, H., LANDO, O., Principles of European Contract Law: Parts I and II, Kluwer Law International (2000), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp77.html> (Beale - Lando)
2. BONNEL, M., An International Restatement of Contract Law: The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, Revue internationale de droit comparé, 2. vyd. (1997) (Bonnell)
3. BRIDGE, M., The International Sale of Goods: Law and Practice, Oxford University Press (1999) (Bridge)
4. Cornell University Law School, Legal Information Institute:
http://www.law.cornell.edu/wex/rebus_sic_stantibus
5. EISELEN, S., Remarks on the Manner in which the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts May Be Used to Interpret or Supplement Article 74 of the CISG (2004), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/principles/uni74.html> (Eiselen)
6. ENDERLEIN, F., MASKOW, D., INTERNATIONAL SALES LAW: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods, Oceana Publications (1992), k dispozici na: www.cisg.law.pace.edu (Enderlein-Maskow)
7. FERRARI, F., Comparative Ruminations on the Foreseeability of Damages in Contract Law, Louisiana Law Review, (březen 1993), k dispozici na www.cisg.law.pace.edu (Ferrari)
8. FLAMBOURAS, D., The Doctrines of Impossibility of Performance and clausula rebus sic stantibus in the 1980 Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods and the Principles of European Contract Law: A Comparative Analysis, Pace International Law Review (2010), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/flambouras1.html> (Flambouras 1)
9. FLAMBOURAS, D., Comparative Remarks on CISG Article 79 & PECL Articles 6:111, 8:108 (2002), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp79.html> (Flambouras 2)
10. FLECHTNER, H., The Exemption Provisions of the Sales Convention, Including Comments on "Hardship" Doctrine and the 19 June 2009 Decision of the Belgian Cassation Court, Belgrade Law Review (2011), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/flechtner10.html> (Flechtner)
11. FLECHTNER, H., LOOKOFSKI, J., Nominating Manfred Forberich: The Worst CISG Decision in 25 Years?, Vindobona Journal of International Commercial Law

and Arbitration (2005/1), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/lookofsky13.html>

12. FUCCI, F., Hardship and Changed Circumstances as Grounds for Adjustment or Non-Performance of Contracts: Practical Considerations in International Infrastructure Investment and Finance, Thelen Reid & Priest LLP (2006), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/fucci.html> (Fucci)
13. GARRO, A., Comparison between provisions of the CISG regarding exemption of liability for damages (Art. 79) and the counterpart provisions of the UNIDROIT Principles (Art. 7.1.7) (2005), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/principles/uni79.html> (Garro)
14. GODDARD, J., El Contrato de Compraventa International, McGraw-Hill (1994) (Goddard)
15. GORDLEY, J., Impossibility and Changed and Unforeseen Circumstances, American Journal of Comparative Law (2004), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/gordley1.html> (Gordley)
16. GUARDIOLA Sacarrera, K., La Compraventa Internacional: Importaciones y Exportaciones, Bosch (1994) (Guardiola)
17. HONNOLD, J., Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention, Kluwer Law International (1999), k dispozici na: www.cisg.law.pace.edu (Honnold)
18. HONORE, A., Causation and Remoteness of Damage in Zweigert, K. a Drobings, K., International Encyclopedia of Comparative Law, Martinus Nijhoff Publishers (1971) (Honore)
19. KNAPP, V. in Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law, Giuffrè (1987), k dispozici na www.cisg.law.pace.edu (Knapp)
20. KRÜGER, K., Financial force majeure, Para. 4., Stockholm, 1999, k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/kruger2.html> (Krüger)
21. LINDSTRÖM, N., Changed Circumstances and Hardship in the International Sale of Goods, Nordic Journal of Commercial Law (2006/1), k dispozici na:
<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/lindstrom.html> (Lindström)
22. LIU, C., Remedies for Non-performance: Perspectives from CISG, UNIDROIT Principles & PECL (září 2003), k dispozici na: www.cisg.law.pace.edu (Liu)
23. LOOKOFSKY, J., Understanding the CISG: A Compact Guide to the 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Kluwer Law International (2008) (Lookofsky1)

24. LOOKOFSKY, J., The 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Kluwer Law International (2000), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/loo74.html> (Lookofsky 2)
25. LOOKOFSKY, J., Walking the Article 7(2): Tightrope Between CISG and Domestic Law, Journal of Law and Commerce (2005), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/lookofsky16.html> (Lookofsky 3)
26. LURGER, B., THUNHART, R., Austrian Report: Unexpected Circumstances, LMU München, (2005)
27. MARSH, P., Comparative Contract Law: England, France, Germany; Gower Publishing (1994) (Marsh)
28. McMAHON, J. P., Guide for Managers and Counsel: Drafting CISG Contracts and Documents and Compliance Tips for Traders (2004), ke stažení na: [http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/contracts.html#a77_\(McMahon\)](http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/contracts.html#a77_(McMahon))
29. Mezinárodní měnový fond, Report for Selected Countries and Subjects, World Economic Outlook Database (Říjen 2013)
30. MURPHEY, A., Consequential Damages in Contracts for the International Sale of Goods and the Legacy of Hadley, Washington Journal of International Law and Economics (1989), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/murphey.html> (Murphey)
31. NICHOLAS, B., International Sales: The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Galston & Smit ed. (1984), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/nicholas1.html> (Nicholas)
32. NEUMANN, T., Shared responsibility under Article 80 CISG, Nordic Journal of Commercial Law (2/2009), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/neumann1.html> (Neumann)
33. OPIE, E., Commentary on the manner in which the UNIDROIT Principles may be used to interpret or supplement Article 77 of the CISG (2005), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/principles/uni77.html> (Opie)
34. PILAR Perales, M., El CONTRATO DE COMPRAVENTA INTERNACIONAL DE MERCANCIAS (Convención de Viena de 1980) (2001), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/perales1-79.html> (Perales)
35. PILTZ, B., Compraventa Internacional: Convención de Viena sobre Compraventa Internacional de Mercaderías de 1980, Astrea (1998) (Piltz)
36. Poradní orgán k Úmluvě (CISG Advisory Council), názor č. 6, (2006), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op6.html> (CISG-AC 6)

37. Poradní orgán k Úmluve (CISG Advisory Council), názor č. 7 (2007), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op7.html> (CISG-AC 7)
38. RIMKE, J., Force majeure and hardship, Pace Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Kluwer Law International (2000) (Rimke)
39. RIZNIK, P., Reasonableness of the Measures Undertaken to Mitigate the Loss (1999), k dispozici na: www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik.html (Riznik)
40. SAIDOV, D. The Law of Damages in International Sales: The CISG and other International Instruments, Hart Publishing (2008) (Saidov 1)
41. SAIDOV, D., Methods of Limiting Damages under the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods (2001), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/saidov.html> (Saidov 2)
42. SCHLECHTRIEM, P., Uniform Sales Law - The UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods, Manz (1986), k dispozici na www.cisg.law.pace.edu (Schlechtriem 1)
43. SCHLECHTRIEM, P., Commentary on the U.N. Convention on the International Sale of Goods (CISG), 2. vyd., Geoffrey Thomas trans. (1998) (Schlechtriem 2)
44. SCHLECHTRIEM, P., SCHWENZER, I., Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG), Oxford University Press, 3. vyd. (2010) (Schlechtriem – Schwenger)
45. SCHWENZER, I., MANNER, S., Sharing International Commercial Law across National Boundaries: Festschrift for Albert H. Kritzer on the Occasion of his Eightieth Birthday; Wildy, Simmonds & Hill Publishing (2008), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schwenger-manner.html> (Schwenger - Manner)
46. SIERRALTA Ríos, A., Contratos de comercio internacional, Pontificia Universidad Católica de Perú, 6. vyd. (2013) (Sierralta)
47. TALLON, D. in Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law, Giuffré (1987), k dispozici na: www.cisg.law.pace.edu (Tallon)
48. UNCITRAL, Komentář Sekretariátu k návrhu Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (1978) (Komentář)
49. VEKAS, L., The Foreseeability Doctrine in Contractual Damage Cases, Acta Juridica Hungarica (2002), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/vekas.html> (Vekas)
50. VISCHER, A., The 1980 Vienna Convention on the International Sale of Good, Lausanne Colloquium (1984) (Vischer)

51. ZELLER, B., Damages Under the Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 2. vyd., Oxford University Press (2009) (Zeller 1)
52. ZELLER, B., Comparison between the provisions of the CISG on mitigation of losses (Art. 77) and the counterpart provisions of PECL (Art. 9:505) (2005), k dispozici na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/peclcomp77.html> (Zeller 2)
53. ZIEGEL, J., The Remedial Provisions in the Vienna Sales Convention: Some Common Law Perspectives, Galston & Smit ed. (1984), k dispozici na www.cisg.law.pace.edu (Ziegel 1)
54. ZIEGEL, J., Report to the Uniform Law Conference of Canada on Convention on Contracts for the International Sale of Goods, čl. 74 odst. 1 (1981), k dispozici na: www.cisg.law.pace.edu (Ziegel 2)